

Oberwart — 1995.

III. ÉVFOLYAM

2. SZÁM

ROMA LAP

1995. FEBRUÁR

ÁRA: 9,50 Ft

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

P OSTAFORDULT V VAL

**Veszprém Megyei
Cigányok Független
Érdekvédelmi
Szövetsége**

8500 Pápa, Temető út 2.

Oberwart Tisztelt Elöljárósága, Tisztelt Lakossága!

A magyarországi Veszprém megyében élő cigány lakosság, közel húszezer ember nevében, fájdalommal fejezem ki megdöbbenésünket, amelyet a cigány emberek ellen elkövetett,

tragikus végű merénylet váltott ki bennünk.

Mellettünk az ugyancsak magyarországi „Lungo Drom” országos hatáskörű, szintén cigány szervezet képviselője, amely az általa tömörített 200 000 ember gyászát közvetíti.

A mi szervezetünk alig több, mint száz kilométerre önkéntől, a „Lungo Drom” többszáz kilométerre innen fáradozik nap mint nap a cigány etnikumért. A mi nagy fájdalmunk úgy összefog bennünket, mintha az alföldi, a nagy szervezet éppen olyan közel lenne önkökhöz, mint mi, Veszprém megyeiek.

Amikor olvastuk, hallottuk, hogy egész Ausztria megdöbben s kifejezi ellenérzését az ilyen és hasonló akciókkal szemben, arra gondoltunk, hogy

a két ország szomszédos népei együtt, sokat tehetünk a gonosztevők ellen.

Bízunk benne, hogy a gyilkosság, majd az ezt követő megdöbbenés, a részvét, az együttérzés a családokkal, így együtt ráirányítja a figyelmet azokra a fenyegető jelenségekre, amelyeket korábban esetleg nem vettünk észre, vagy azokra nem fordítottunk kellő gondot.

Örülünk, hogy ebben a szép országban is a nemcigányok kifejezik tiltakozásukat és állj!-t parancsolnak a faji megkülönböztetés híveinek.

Nem tűrik, nem tűrjük, hogy ezek diadalmaskodjanak! Azokkal tartunk, akik csak szépet és jót kívánnak tenni az emberiségért, éljenek bárhol a világon!

A kiömlött vér pecsételje meg együttműködési szándékunkat!

Isten nyugosztalja az áldozatokat!

A Veszprém Megyei Cigányok Független Érdekvédelmi Szövetsége és a szolnoki „Lungo Drom” megbízásából:

Kozák János

Címlapon: Hargitai Lajos felvétele

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP
Megjelenik havonta
a Nemzeti és Etnikai
Kisebbségi Hivatal
támogatásával

Kiadja:
az „Oktatási és
Továbbképzési
Központ” Alapítvány

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/telefax: (56) 420-110

Főszerkesztő: *Paksi Éva*
Szerkesztő: *Csillei Béla*
Tervezőszerkesztő: *Pozsa József*
Fotóriporter: *Hargitai Lajos*

Felelős kiadó: *Farkas Flórián*

Nyomdai munkák:
REPRO STUDIO Nyomdaipari Egyéni
Cég, Verseggy Nyomda Kft.
Szolnok
ISSN 1216-982X

Isten nyugosztalja az áldozatokat!

ÖLT A RASSZIZMUS

GYERTYAGYÚJTÁS A CIGÁNY ÁLDOZATOK EMLÉKMŰVÉNÉL

Négy burgenlandi, pontosabban oberwarti, magyar névén felsőőri cigány ember tragédiájának híre bejárta a világot. Ölt a rasszizmus, a cigányellenesség. Úgy bukkant fel az újnácizmus szelleme, mint valami tengeri szörny a mélyből. Váratlanul, kiszámíthatatlanul, jelezve, hogy él s hirdetve: rettegjetek cigányok, mert nem tudhatjátok, mikor, hol s miféle pusztító gyilokkal végzünk veletek.

Világra szóló, mindenkihez szóló mementót csinált az ügyből Ausztria. Az osztrák egyházak, a szociális partnerek, valamint az osztrák rádió és televízió felhívására pénteken, február 10-én Ausztria-szerte egyperces néma tiszteletadással emlékeztek meg a burgenlandi bombamerénylet cigány áldozatairól. Láttam magam is a televízióban a helyszínre siető **Vraniczky** osztrák kancellárt, aki sietett részvételét kifejezni, s figyelemmel hallgatta az egyik öreg cigányt, egy haláltábori túlélő emlékeit.

Szombaton, február 11-én a megölt cigányokat a dél-burgenlandi Felsőőrön az Osztrák Köztársaság legfőbb közeleti méltóságai, politikusok, értelmiségiek kísérték utolsó útjukra. Ott volt a menetben **Thomas Klestil** államfő, s **Heinz Fischer** a parlament elnöke. A tartomány római katolikus püspöke által celebrált gyászszertartást élőben közvetítette az osztrák televízió. Ausztriában a középületekre kitűzték a gyászlobogókat. Az iskolákban, s a munkahelyeken egyperces csenddel emlékeztek a négy áldozatra. Így tiltakoztak a cigányellenesség ellen.

Vajon hasonló helyzetben mit tennének Magyarországon? Hogyan reagálna a hivatalos hatalom, a társadalom, a közvélemény? Megvetné-e, elítélné-e a cigány-halált okozókat? Nem tudok a kérdéstől szabadulni. Világra szóló, az egész világnak üzenő ügyet kellett csinálni négy cigány ember tragédiájából? Akkor, amikor annyi a pusztítás világszerte? Igen. Ahol tisztelik a másságot, s a humanizmus, az emberi jogok védelme és megtartása európai norma, és a demokrácia élő valóság, ott szent minden ember élete és méltósága, legyen bár cigány is.

Ám szinte most is hallom: csak ne védjem őket, sok a deviáns magatartású közöttük. Igaz, nem is ezt védem, az emberért szólok. Mégis hallgatok, amikor hallra ítélek a telefonban egy ismeretlen hang. Hallgatok, amikor a cigány diáklányt felállítják magyar barátnője mellől a presszóban és kiküldik. Tehetetlen vagyok, amikor panaszkodnak, a szinte mindennapos megkülönböztetésükre. Fel kell emelni szavunkat. Ne feledjük: közöttünk él a cigányellenesség, s újjáéledhet a rasszizmus, az újnácizmus, mely az ausztraihoz hasonló tragédiát okozhat.

Derűs szerda reggel. Február 15. Cseng a telefon. A vonal túlsó végén **dr. Bartha Andrea**, kedves újságíró kollegina. Arról ad hírt, tudom-e, hogy a Jósza András

Megyei Kórház két gyermekgyógyásza, **dr. Papp István** főorvos és **dr. Körmendi Dénes** az oberwarti cigány áldozatok emlékének áldozva, az újjáéledő rasszizmus ellen tiltakozva gyertyagyújtásra szólította fel a város lakosságát. A nyíregyházi Északi temetőben lévő Cigány Áldozatok Emlékművéhez hívják február 19-én 10 órára az együttérzőket.

Hívom a kórházat. Szót váltok Papp főorvossal. Megerősíti a hírt. Elmondja, hogy biztosítást kértek a rendőrségtől, szóltak az egyháznak, kihirdetik a templomokban is a megmozdulásra való felhívást, beszéltek az iskolákkal, intézményekkel.

Vasárnap délelőtt 10 óra. Gyászzene szól, betölti a temetőt. Ott állnak fehér karszalaggal a szervezők, a két orvos az emlékmű közelében. Már itt vannak a gyermekek, felnőttek. Erőteljesen fúj a szél, s minduntalan kihunynak a gyertyák lángjai. A gyerekek ott bajlódhatnak a meggyújtásukkal. Csoportok érkeznek, felnőttek. Itt vannak a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Gyermekek- és Ifjúságvédő Intézet otthonából is a fiatalok, az igazgatónő, **Nemes Gáborné** vezetésével. Érkezik a megyei közgyűlés alelnöke, **Együd János**, s virággal a kezében egy idősebb hölgy társaságában rója le kegyeletét **Csabai Lászlóné**, Nyíregyháza polgármestere, országgyűlési képviselő. Autóbusz hozza a Hit gyülekezet csoportját, magánemberek jönnek, s az MKCSZ nevében lerójuk kegyeletünket mi is, elhelyezzük koszorúnkat.

Szól a gyászzene, jönnek az emberek, fejet hajtani, emlékezni s emlékeztetni arra, hogy ami egykor megtörtént, megismétlődhet, ha nem vigyázunk. Gyertyát gyújtanak az áldozatokért, így tiltakoznak a rasszizmus, az újnácizmus szelleme, felébredése, pusztítása ellen.

Tízen? Százan? Ezren? Ki tudja? Sokan, itt a temetőben és a templomokban Nyíregyházán.

Farkas Kálmán

Gyertyagyújtó fiatalok

Az önkormányzat nem lesz a politika cigánysora

Farkas Flórián, a „Lungo Drom” elnöke az országos roma testület választásáról

Április kilencedikén a szolnoki Városi Sportcsarnokban választják meg az országos cigány önkormányzatot, ezt a sajátos kisebbségi parlamentet.

– Kik hozzák létre ezt a testületet? – kérdeztem Farkas Flóriánt, a „Lungo Drom” roma érdekvédelmi szervezet harmincnyolcéves elnökét.

– A törvény úgy rendelkezik, hogy az önkormányzatot a településeken megválasztott önkormányzatok küldöttei, a szöszölók hozzák létre. Az elektorok országos önkormányzatot választanak, megyei testületek alakítására ma nincs mód. Szeretnénk, ha a törvényt úgy módosítanák, hogy ez a láncszem fontos eleme legyen a kisebbségi politikának. Úgy számolunk, hogy 2200–2300 elektor választja meg az elnökséget, amelynek a törvény szerint 13–53 tagja lehet. A legnépesebb magyarországi kisebbség esetében a nagyobb szám az indokolt.

– Milyen alapon versengenek majd a helyekért a jelöltek? Pártok vagy érdekvédelmi szervezetek szerint?

– Ennek az elektori gyűlésnek az alapszabályzat értelmében semmi más feladata nincs, mint az önkormányzat elnökségének a megválasztása. Kortesbeszédre sincs mód, ami nem baj, mert ahogy magunkat ismerem, akkor biztos lenne valamilyen konfliktus. A gyűlésnek lesz vezető elnöke, s az egész megelégedi a jelölési folyamat. A jelölőbizottság fogja előterjeszteni az elnökségi tagságra javasoltak listáját. A végleges listára az kerülhet majd fel, akit erre az elektoroknak legalább tíz százaléka javasol. Egyetlen lista lesz tehát, és nevek szerint választanak majd.

– Pártok, szervezetek jelöltjei kerülnek a listára?

– Nem. Személyiségek versengenek majd.

– Hány elektora lesz a „Lungo Drom”-nak?

– A mi szervezetünk kilencvennyolc településen hozott létre kisebbségi önkormányzatot, közel négyszáz elektorunk van. Alakult egy már 16 megyében érdekelt választási szövetség, amelynek tagjai vagyunk. Ennek a szövetségnek meghatározó súlya lehet a gyűlésen. Nem törekszünk mindent elsőprő sikerre, a saját lista uralmára, nem az erőnek, hatalomnak, hanem a bölcsességnek kellene itt győznie. Tehát nem akarunk Budapest-vidék ellentétet sem, de azt akarjuk, hogy a cigányságot azok képviseljék, akik közöttük élnek.

– Még nincs önkormányzat, de az elnökségért már harcolnak. Osztóján Béla egy minapi HVG-interjúban jelentette be, hogy aspirál erre az állásra, és önt tartja komoly vetélytársának.

– Én Osztóján Béla írói munkásságát nagyon tisztetem. Az elnökségért való vetélkedésről pedig másként gondolkodom. Amikor létrehoztuk a választási szövetséget, elnököt nem jelöltünk. Először az ország minden megyéjét és a fővárost képviselő elnökségre jelölünk 53 embert, s majd ők nyilatkoznak arról, kit is akarnak elnöknek.

– Végül is pályázik az elnökségre?

– Tőlem ezt még nem kérdezte senki. Ha mégis jelölnének, akkor ez a

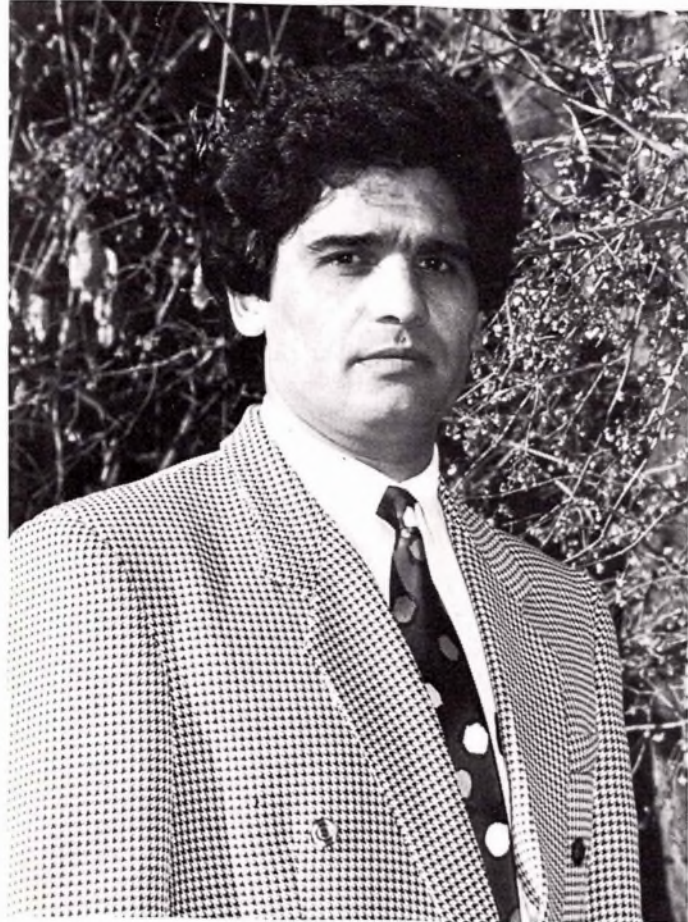
„Lungo Drom” eddigi gyakorlatias politizálásának elismerése lenne. Amennyiben a majdani elnökség összetétele úgy alakul, hogy jól lehet velük együtt dolgozni, akkor vállalom a próbát.

– Akarják-e a pártok, lobbycsoportok befolyásolni az önkormányzat összetételét? Tud-e arról, hogy „külső” jelöltek javára kampányolnak?

– Elkerülni ezt lehetetlen, láttuk az elmúlt néhány évben, mi történik, amikor egyes pártok a maguk „házi cigányait” lökdösik előre. De már elég okosak a cigányok ahhoz, hogy meggondolják, kire szavaznak. felébredtek, saját kezükbe akarják venni a sorsukat.

– Pedig többször is olvastam a „Lungo Drom”-ról, hogy az előző kormányzat kedvence volt, hogy az MDF-fel kacérkodott.

– Egyetlen pártnak sem köteleztük el magunkat sohasem. De a nehézsorsú kisebbség érdekvédelmére szerveződött szövetségnek muszáj szoros kapcsolatot tartania a kormányzattal. Bármely törvényes, demokratikus kormányval. Az igaz, hogy a legnagyobb összegű állami támogatást kaptuk, de nézzék meg mire költöttük ezt a pénzt. Nem csak a politikai önszerveződésben, a helyhatósági és a kisebbségi önkormányzati választásokban elért eredményekről van szó. Három polgármesterünk van. Két éve készülünk a kisebbségi önkormányzásra: cigány népfőiskolát alapítottunk, helyi politikusokat képző tanfolyamokat indítottunk. Családgondozói hálózatot hoztunk létre, hogy főállású emberek segítsék a családokat és képviseljék a településeken a cigányokat. Az információ hiánya is konzerválja a rossz szociális helyzetet, tehát kell olyan képzett ember, aki szószóló, aki tudja, milyen törvényes lehetőségek vannak. Dr.

Pálfi Miklós, a szövetség alelnöke vezetésével roma jogvédő irodát működtetünk.

A mostani kormánnyal is nagyon jó a kapcsolatunk. De nem azért, mert feltétel nélkül lojálisak vagyunk, hanem mert érdekvédelemre szerveződünk. Elkészítettünk egy cigánypolitikai koncepciónak nevezett dokumentumot, amelyről elismeréssel nyilatkozott **Gál Zoltán**, a parlament elnöke. **Tabajdi Csaba** államtitkár pedig azt mondta, hogy ez a tervezet munkaprogramja lehetne a roma válságkezelő irodának. Az pedig, hogy melyik párttal vagy politikussal hoznak minket hírbe, teljesen kiszámíthatatlan.

– **Az önkormányzati munkában kiknek az együttműködésére számít?**

– Nagyon nehéz neveket mondani. Úgy gondolom, hogy sokan vannak, akiket majd csak ezután ismer meg a közvélemény. Fontos, hogy ne kerüljenek be ebbe a testületbe kompromittálódott, civakodásokban lejárattott emberek, „egycsaládi” szervezetek képviselői.

– **Lesz-e a kisebbségeknek, a cigányságnak saját, delegált képviselője az Országgyűlésben?**

– Ehhez előbb hatpárti egyeztetésre van szükség, azután pedig alkotmánymódosításra.

Majd, ha megalakul az országos önkormányzat, annak az egyik első feladata lesz, hogy foglalkozzék a cigányság parlamenti képviselésével, a kisebbségi ombudsman intézménye felállításával. Er-

ről most sokat beszélnek. Ha a kormány valóban partnere akar lenni a kisebbségi önkormányzatoknak, akkor az ombudsman kijelölésével megvárja a testületek létrejöttét, kikéri a véleményüket. Úgy gondolom, hogy a kisebbségi hivatalban a cigányügyeket roma államtitkár-helyettesnek kellene felügyelnie. Korrekciókra vár a kisebbségi törvény, véglegesen rendezni kell a helyi önkormányzatok helyzetét. Erre is pénz kell majd.

– **Nem az következik, hogy az országos politika többé nem foglalkozik a cigányokkal, hanem a problémákat kiadja albérletbe az önkormányzatnak?**

– Az országos önkormányzat nem a politika cigánysora lesz, hanem része a magyar demokráciának, „benne leszünk a rendszerben”. Úgy kell majd politizálnunk, hogy általános legyen a felismerés. A cigánykérdés nem a romák baja, hanem magyar ügy. Nem oldható meg szegényügyi módon, kevés ehhez a nemzetiségi együttesek támogatása. Arról fogunk állandóan beszélni, hogy legalább félmillió magyar ál-

lampolgárnak kell jól éreznie magát ebben a hazában. Dolgozniuk kell, emberi körülmények között lakniuk, gyerekeiknek olyan iskoláztatáshoz kell jutniuk, mint mindenkinek.

– **Mivel kezdenék a munkát?**

– Most sok az általános beszéd. Ezért az lesz az önkormányzat első feladata, hogy hiteles képet alkosson a romák helyzetéről. Erre szükség van a reális politikai célok hiteles megfogalmazásához, és igényelheti a többségi társadalom, a kormányzat is. Én elsősorban a cigányok foglalkoztatási helyzetét szeretném pontosan ismerni. Tudjuk, közöttünk legnagyobb a munkanélküliség. De tudjuk-e, mivel jár ennek az állapotnak a konzerválódása, amikor a munkátlan-ság számít normális helyzetnek? Azt is érzékeljük, de nem ismerjük pontosan, hogy megállt a cigányok műveltségbeli felzárkózása. A civilizációs különbségek nőnek, az oktatásban egyre kevesebben vesznek részt. Felelősek vagyunk ezért mi is, de a többségi társadalom is. Ki ne tudná, hogy normális cigánygyerekeket irányítanak tömegével a „különleges” cigány gettóiskolákba. Ez egyszerűbb, mint a külön foglalkozás, a sajátosságok megértése. Tesék belátni, hogy ez a hétköznapi rasszizmus. Nagyon nagy a felelőssége a médiának. Ha „normálisan működik”, növeli az előítéleteket. Szeretnénk, ha minél több helyen szólnának rólunk, minél gyakrabban. De ne csak mások beszéljenek rólunk, hanem mi is szólhassunk a romákhoz és nem romákhoz a helyi tévékben, rádiókban is. Ösztöndíjat kell létrehozni azonnal, hogy minél több tehetséges cigány gyerek végezze el a középiskolát, kerüljön főiskolára. Olvastam erre. – éppen a Népszabadságban – egy budapesti példát Vannak iskolák, pedagógusok, akik megpróbálják ezt, s máris együtt dolgoznak a roma önkormányzattal. A többségi társadalomnak meg kell értenie, hogy a cigányság lemaradását plusz erőfeszítéssel, anyagi segítséggel most kell ledolgozni. Más különben a romló helyzet olyan feszültségeket teremt, amelyek költsége nem arányítható a mostani kiadásokkal. És ez nemcsak a cigányságnak, hanem a többségnek is nehezen megoldható gondokat okozhat majd.

Miklós Gábor

A GONOSZ ÉL!

*Február ötödikéről még sokáig
megemlékeznek a burgenlandi Felsőőr
– mai nevén Oberwart – kisvárosban.*

A gyász napja ez.

*A gyűlölet éledt újra, amikor a négy
fiatal burgenlandi cigány férfit
darabokra szaggatta egy nekik szánt
bomba.*

*Az egykor Magyarországhoz,
ma Ausztriához tartozó településen
évszázadok óta élnek békében
magyarok, osztrákok, romák,
szintik és horvátok. Katolikusok,
protestánsok és zsidók.*

De 1995. február ötödikén valami történt.

A csend hangjai

Horváth Károly, Horváth Ervin, Sárközi Péter és Simon József azon a szomorú vasárnap hajnalon szerették volna leszerelni a gyalázkodó táblát, amit az újnácik – egy újabb zaklatás jeleként – kitűztek Oberwart cigánynegyedének útján. Az Ausztriában nem először alkalmazott csőbomba felrobbant, a négy fiatalember – egyikük öt árvat hagyott hátra – pedig szörnyet halt.

Felsőőr ma hétezer lelket számláló kisváros. Olyan, mint a többi hozzá hasonló település. Amikor ott jártunk, mégis másabb volt. Mi idegenek folyton azt lestük: ott vannak-e a bűnösök? S hogy közöttünk sétálnak-e a cinkosok? Az utcákon kevés volt a járőkelő a temetés napjának délelőttjén. Az üzletek nagyobbik része zárva volt, s nem egy vendéglőn lógott a tábla: szombat – szabadnap. Csak a főtér mellett, a templomtér környékén tapasztalhattunk nagyobb nyüzséset. A rendőrök, a gyászórság tagjai, s – legfőképpen – az osztórák televízió, az ORF munkatársai mutatkoztak elsősorban.

Aztán lassan-lassan erősödött a forgalom. A helyiek számára idegen rend-

számú gépkocsik érkeztek a városba, s roma, horvát, magyar szavak keveredtek egymásba. A templomtér felé vezető utcák túlsó végén egyenruhás és egyenpólós emberek jelentek meg, hogy útbaigazítsák a szertartásra érkezőket. A délelőtti csendet autók mormolása és halk emberi beszéd töri meg néha.

Döbbenet

Az ízléses belvárosi söröző nagy fehér asztalát hat feketébe öltözött vendég üli körül. Mindannyian cigányok. Jól öltözöttek, halk beszédűek. A nyírt szakállas pincér közöttük tüsténkedik, mielőtt válaszolna a kérdéseinkre.

– Azt olvastam az egyik magyarországi lapban, hogy Felsőőr kocsmáiban nem tehetik be romák a lábukat.

– A szemének higgyen! Nekünk semmi bajunk velük. Mi eddig is békességben éltünk együtt.

– Mit gondol arról, ami nemrég történt?

– Megdöbbenő. Nehezen találók rá szavakat. Elvakult újnácik tettének tartom a merényletet.

– Vannak Felsőőrről újnácik?

– Nem, itt nincsenek. Ezt a szörnyűséget egészen biztosan idegenek követték el. Rasszista megnyilvánulásokról nem hallottunk a környékünkön eddig.

A felszolgáló arcán valóban látszik a megdöbbenés. Szenvedélyesen magyaráz: amit mond, felér egy szolidaritási szónoklattal. Közben tovább gyülekeznek az emberek a templomtéren. Az idős asszony, aki megjárta a második világháború poklait, most nagy fegyvellemmel mondja:

– Én ebben a városban születtem. Sokat megéltem, de Oberwart még sose volt ilyen híres. Nem erre a hírnévre vágnak az itteni emberek. És mostmár mindenkinek félni kell itt. Ebben a városban alig laknak tiszta németajkú osztrákok. Nagyon sok a magyar, a legtöbben ők vannak. Most már mindenkinek félnie kell?

Gyertyák a téren

A főtér parkjában koncertre készülődnek. Szolidaritási hangverseny lesz este, a gyásszertartás után. Ott, ahol most egy tábla áll a faji és politikai okok miatt üldözöttek emlékére. A márványba népcsoportok nevét vésték. Közöttük van a roma is. Immáron kétszeresen fontos az emlékezés.

A tábla mellett – mint ahogyan a gyilkos merénylet helyén is – állandóan gyertyák égnek. Két haláltáborokat megjárta öreg zsidó megáll, s nézi a lángokat, melyeket a koratavaszi szellő nem olt ki. Szemükben a múlt és a jelen borzalmait keverednek. Ők tudják, mi a borzalom. A férfi nehezen hajlítja derekát erőltetve gyújt új mécsest. A zsidó a cigányoknak.

Uram, adj új szívet...

A búcsúztatás helyén dél körül már nödögél a tömeg. A kápolna előtti modern templomban egymás mellé helyezték el a négy koporsót. A szertartás aktív résztvevői – a kórus, a közben érkező politikusok serege (az előző nap kegyeletét lerovó és a temetés napján Kanadába utazó Vranitzky kancellár kivételével szinte az egész osztrák kormány megjelent), a különböző egyházak papjai –, a televíziósok és a fotóriporterek, valamint a gyászoló családok tagjain kívül alig fér be más a hatalmas

épületbe. A tömeg nagyobbik része csak hallja, ám nem látja magát a szertartást. A tömeg nagyobbik része ugyanis – több ezer ember – a templomtéren reked, s a hangszórókra figyelt. Akik pedig a térre sem nyertek bebocsátást, lentről, a főutcáról hallgatták az igét s a beszédeket. Hallják, amit a magyar ajkú reformátusok nevében – nagy számú kálvinista gyülekezet van a városban – **Gúthy László** tiszteletes búcsúzik az áldozatoktól. A pap könyörög a gyilkosokért, hogy új szívet kaphassanak, hogy gyűlölet nélkül élhessenek. **Paul Iby** római katolikus megyés püspök is a szeretetről, a békéről és a megbocsátásról beszélt. Pedig épp ott, s épp akkor vesztett csatát a béke és szeretet a gyűlölettel szemben... Idézte a Jelenések könyvéből szent János szavait:

– Látomásomban új eget és földet láttam. Az Isten trónusa felől pedig erős hangot hallottam, amely így szólt: Nézd, ez az Isten háza az emberek között. Házat épít magának közöttük. Ők Isten népe lesznek, és maga az Isten lakik velük. Letöröl majd szemükről minden könnyet. Nem lesz többé halál, sem jajkiáltás, sem fájdalom, ami eddig volt, megszűnik. Aki pedig a trónon ült, ezt mondta: Íme, újjáalkotok mindent.

Azok, akik számára új szívet kért **Gúthy László**, valószínűleg nem vettek részt a szertartáson. Csak azok jöttek el, akikről **Paul Iby** beszélt. Akiknek le kell majd törölni szemükről a könnyet.

Szomorú vasárnap

A négy cigány fiatalembert úgy helyezték örök nyugalomra, hogy közben **Seres Rezső** világészép keserves dala, a Szomorú vasárnap szólt. Nem csak a gyászolók, nem csak a kegyeletüket lerovók emlékeztek a temetés napján az egy héttel korábbi szomorú vasárnapra, hanem mindazok, akik a televíziók képernyője előtt ülve láthatták a vég-tisztesség pillanatait szerte Európában.

Nem csak Felsőőr, vagy Burgenland soknemzetiségű népe – **Karl Stix** tartományfőnök hangsúlyozta beszédében: Burgenland ereje a sokrétűségből fakad –, hanem Európa jobb érzésű lakói is együttérzéssel és főleg aggodalommal figyelték az eseményeket.

A város cigányok lakta részéről érkező férfi azt mondja:

– Ma a cigány, holnap a magyar, vagy más. Senkinek sem kívánom, hogy odajusson, ahova mi. Hiszen mi sem ártottunk senkinek, a többi nép sem bűnös. Csak az a bűnös, aki ilyeneket meg tud csinálni. Hát nincsen neki családja? Miért nem tart minket embernek? Vagy ő nem ember...

Gyilkosok nyomában

Ausztria manapság nem csak a cigányok számára kezd veszélyessé válni. Ebben az országban példás a nemzeti-ségi politika, békésen élnek egymás mellett a különböző népek. De mostanában éledt újjá a náciizmus, s néhány fanatikus képviselője – mint a szélső-jobboldali **Gottfried Küssel**, akit nemrég bebörtönöztek cselekedetei miatt – nem retten vissza az olyan szörnyűségek elől sem, mint amilyen a felsőőri merénylet volt. Márcsak ezért is fontos, hogy az osztrák rendőrség nyomára bukkanjon a gyilkosoknak. S ezért mindent meg is tesz. Már a temetés másnapján fontos információk birtokába jutottak a nyomozók. Nem csoda, hiszen Felsőőr nem túl nagy település, s most nincs olyan lakója, aki ne akarná segíteni a nyomozást. Így lehetséges, hogy sokan látták azt a karintiai rendszámú autót (korábban Karintiában is követtek el bombamerényleteket), amely a merényletet megelőzően többször megfordult a városban, s a cigánynegyed környékén. Mi több: személyleírás készült az autó vezetőjéről is. Burgenland népe mindenesetre sokkal nyugodtabb lenne, ha börtönben tudhatná a rasszista merényletöket. S nem csak a mostaniakat. Mindet.

A. Szabó Imre

Felsőőr főtere: emlékmű a rasszizmus áldozatai tiszteletére

A Harlekin Színház bemutatója

A színpadon Antoine de Saïnt Exupéry halhatatlan meséje, a Kis herceg, a nézőtérben többszáz tágra nyílt szemű kisdíák. A Harlekin Színház bemutatója ismét teltházas előadást jelent, mint annyiszor. A színészek ifjú emberek, gyerekek, akik több-kevesebb lámpalázzal csodát alkotnak. Romák és nem-romák, iskolás diákok valószínűtlenül széppel ajándékozzák meg hasonló korú nézőtársaikat, akik a Twist Olivér, vagy a Légy jó mindhalálig előadásai után már szinte elkényeztetve, hozzászoktatva várják az újabb bemutatót. A szolnoki Városi Művelődési Központ színháztermét betölti a feldübörgő taps. Lojkó Lakatos József ismét büszke tanítványaira, színművészeire.

– **Miért ez a gyermekcentrikus műsorösszeállítás? Fogékonyak erre a mai, videón és tévéen nevelkedő fiatalok?**

– Ez a darab pontosan beillik abba a sorba, melyet a Hókirálynő, a Pál utcai fiúk, a Varázsfuvola vagy a Kék madár jellemez. Ezek mind a szeretetről, az érzékenységről, a belső emberi szépségről és annak tartományairól szólnak. A választás tehát egyfajta nosztalgia is a régi erkölcsök, tisztesség és hit iránt. Magam vidéken nőttem fel, s ott még akkor hite, tartalma volt a szónak, az érzelmeknek. Mikor összeállítottuk ezt az irodalmi csokrot művésztársaimmal – hiszen kis kollégáimat nyugodtan nevezhetem így – ez az elvezérelt. Miután pedig a színháznak, a művészetnek missziója a jobbítás, természettől fogva elkötelezettségnek tartjuk olyan darabok színpadra állítását, melyekkel elveink képviselhetők. Az, hogy megérintsük az embereket. Azokat, kik már elszoktak ezektől a szép és értékes gondolatoktól.

– **A mai gyerekek hagyják-e magukat megérinteni? Nem okoz zavart az érzelmek kifejezése, nyilvánosságra kerülése?**

– Szörnyű dolgokat tapasztalunk az előadások alatt, melyek megrázó élményt adnak mindannyiunk számára. Gyakorta látni nevetgélő, vihogó, egymást bosszantó gyerekeket, akik mint ha menekülnének saját érzelmeik elől. Nem tudják, nem akarják elfogadni a szépséget, a szeretetet, s inkább rendetlenkednek, zavarják szomszédjukat.

Azt, aki közben szeretne odafigyelni, átélni a darab minden pillanatát, résztvenni a szereplők örömeiben, bánatában. De nem mer, hiszen a többiek ki-nevetik. Elszomorító és ugyanakkor elgondolkodtató ez a kép. Megrendítő, hogy egy korosztály szinte eltaszítja magától azt a szépséget és szeretetet, ami a darabból árad. Ismeretlen számára ez a világ, ez a tartomány, s mert nem tudja miként viselkedjen a találkozásakor, inkább vihog, idéetlenkedik. Érzelmi atrocitásokban nyilvánulnak meg. Kigúnyolja azt a társát, aki átéli a csodát. Nem általános ez a jelenség, de létezik és riasztó.

– **Mi, szülők, pedagógusok, vagy maga a társadalom követte el a hibát? Ki a felelős ezekért az állapotokért?**

– Talán az egész világ változott meg. Méghozzá olyannyira, hogy aki ártatlan, még az is bűnrészes valamennyire. Általánosan tapasztalható ez az elidegenedés, a közöny térhódítása. Ha felnőtteknek játszanánk, akkor is szembe-kerülnénk ezzel a problémával. Ez pedig azt jelenti, valahol valami elvesztett. Talán nem menthetetlenül, hiszen mi is játszunk tovább, de létezik, él és rombol. Ennek gyökerei pedig a családban és az iskolában találhatók meg. Az iskola elgépiesedése, a család felbomlása juttatta el a közöny és cinizmus illetően fokára az embereket. A hagyományok, a tisztelet és a szeretet érzésének háttérbe szorulása. Ez, tagadhatatlanul rányomja bélyegét a színészekre is. Nem könnyű annak a fiatal embernek átélnie a színpadi mondandó és a nézőtéri konfliktusok ellentétét. Ezek a művészek, mert hiszen a művészet nem életkor függvénye, átéli ezeket a nagyszerű érzéseket és személyiségük ennek következtében formálódik. A segítség ahhoz kell, hogy meg tudják különböztetni az ideiglenest a hosszantartótól, a hamist az igaztól, és ennek értelmében legyenek képesek dolgozni. Nincs könnyű feladata a rendezőnek, a felnőtt színészeknek, a kollégáknak.

– **Honnan ez a töretlen hit és akarat a szeretet hangoztatására, a megértés keresésére?**

– Eredeti foglalkozásom szerint pedagógus vagyok. Sárospatakon, a tanítóképzőben végeztem, innen kerültem a fővárosba. Itt egy cigány osztályt hoztam össze, talán az országban először. Az akkori időszak vezetése azonban nem volt különösebben fogékony az ilyen kezdeményezésekre, díszcigány pedig nem akartam lenni, ezért továbbléptem. Elvégeztem az ELTE magyar-pszichológia szakát, majd dolgoztam filmrendezőként, színházi rendezőként is. Nemcsak szerettem tanulni, de mindig is elvem volt a tanítás. A megismertek közvetlen hasznosítása a gyerekeknél, a folyamatos együttlétek során történő nevelés és tanítás. Úgy vélem, amit tanultam, annak nagy szerepe van a színházi sikerek elérésében is hiszen a konfliktuskezelés és problémamegoldás egyfajta előfeltétele a továbblépésnek.

– **A gyermekkor milyen élményeket adott és hagyományozott a további életvitelre? Volt-e meghatározó emlék ebből az időszakból?**

– Elég gazdag gyermekkorom volt. Egy nagy cigány-telepen nőttem fel, sok testvéremmel egyetemben. A család, a többiek, a barátok és az utcabeliek úgy maradtak meg bennem, mint egy jó gyermekkor részei. Talán a legfontosabb korszaka volt életemnek, hiszen az itt tanultak, tapasztaltak alapozták meg a továbblépésemet. Szegények voltunk, de igazán szépen éltünk. Kemény erkölcsi töltést és alapot adott ez a meleg családi környezet. Olyan bibliai-mítikus emlékeim fűznek ehhez az élethez, s mindig hálatelt szívvel emlékezem erre a korszakomra. Talán ez az a családi kötődés az, ami mára szertefoszlott. A család mindegyik válságba került, s ennek komoly következményei vannak. Ha valahol változtatni kellene, ez lehetne az első. Nagyon sok cigány tanítványom van, s szeretem őket, kifejezetten egyengetem az útjukat. De a család egysége nélkül bizony nehéz a munkánk. Bármelyikünké, aki a szeretetet kívánja felvállalni. A színház mindenesetre erről szól.

Cs. B.

ELHÚZZÁK A NÓTÁNKAT...

TÍZESZTENDŐS A SZÁZTAGÚ CIGÁNYZENEKAR

Megváltozott a világ, s megváltoztak a kérdések is. Míg régebben Nyugat azért imádkozott, hogy a magyarok nyilaitól meneküljenek meg, napjainkra a könyörgés ellenkezőjére fordult. Frankhonban, németföldön, de még a tengerentúlon is a magyarok hegedűhangját óhajtják az ott élők. A Száztágú Cigányzenekar hódító útjain bevette Párizs, Breszt büszke városát, a német és osztrák településeket, de jártak már délen, északon és keleten is. Zenéjük hallatán könnybe lábadt az emberek tekintete, s meleg szívvel gondoltak hazánkra, erre a Kárpátok ölelte kis országra. Az utazó nagykövetek csapata éppen tíz esztendő. **Raduly József**, az együttes vezetője nehezen tud el-érzékenyülni nélkül beszélni erről a viharokkal éppúgy, mint sikerekkel tarkított időszakról.

– Mint a szép és a rút együvé tartozása, úgy hozta össze a történelem a jót és a rosszat, az örömet és a bánatot. Annak idején, 1984-ben, a nagyszerű prímásfejedlem, **Járóka Sándor** temetésén találkoztunk valamennyien, zenészek, s búsultunk az élet ily szörnyű fitorán. Egy temetésnek kell ahhoz lennie, hogy cnyi sok cigányzenész összejöjjön, találkozzon. De akkor vetődött fel a gondolat is, meg kellene öröközni ezt a találkozást. Talán azzal a legméltóbban, hogy közös zenekart alkotunk, örömezené, ahogy az illendő. Amikor az ezer muzsikos utolsó útjára kísérte barátunkat, fogadtuk meg ezt, s váltottuk is valóra.

– **Ehhez mindenképpen szervezeti keretek szükségeltetnek. Mi módon sikerült ez?**

– Annak idején, 1985. november 2-án megalakult a világ első és egyetlen ilyen nagylétszámú cigányzenekara, akkor még mint Budapest Cigányzenekar. Célunk az volt, hogy megmutassuk, a zenénkben rejlt virtuozitást, spontaneitást és temperamentum méltóképpen mutatkozhat meg. Sajnos, az akkori konjunkturalovagok is észrevették az ebben rejlt lehetőségeket és menthetetlenül maguk alá gyűrték a szervezetet. Ezt utólag már jól látni, de sajnos, akkor sokan elhitték a szép szavakat. Olyan pénzügyi vállalkozásokba vittek bele az együttest, melyeknek nem volt meg az anyagi és erkölcsi alapja. A tragédia érezte hatását, az emberek szétszédtek, roszkedvűen hitüket veszítették, s úgy tűnt a kár jóvátehetetlen. Nehéz időszak volt, nem is szívesen beszélek erről.

– **De a száztágú ismét él, fellép, műsorokat ad. Miként alakult újjá ez a jobb sorsra érdemes csapat?**

– Ismét egy szomorú esemény, **Nagy Imre** emlékeztet temetésének napja az, ami megoldást hozott. Akkor választottak meg a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége elnökének. Több, mint hatszáz küldött adta rám szavazatát, ami annyit jelentett, nem térhettem ki a feladat elől. S másnap, mikor megkerestek a zenésztársaim,

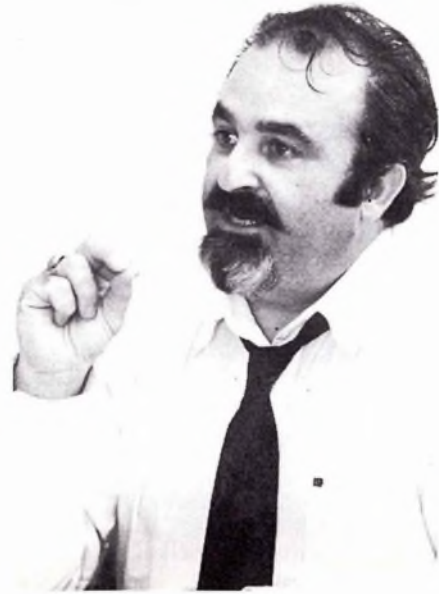
vállaljam el a Száztágú irányítását, már nem volt visszaút. Egyetemi vizsgára készülődtem éppen, mikor a volt elnök és a vezetők megjelentek a megtisztelő felkéréssel. Közel másfél esztendeig nem működött a zenekar, az emberek csalódtak, kiábrándultak voltak. Úgy vélték az én irányításom alatt visszanyerhető a sajnálatosan elvesztett tekintély. Azóta sok öröm és bánat, siker és kudarc ért, de összességében ma sem bántam meg az akkori döntésemet. Akkor negyvenegynéhányan kezdtük, s ma 170-nél is többen vagyunk. Ez nemcsak azt jelenti, a kollégáim hisznek abban, amit csinálunk, de azt is: újra van tekintélye a Száztágú Cigányzenekarnak. Ez pedig sokat jelent mindannyiunknak, muzsikuskoknak és rajongóknak egyaránt.

– **Honnan a bátorság és a tapasztalat egy ekkora zenekar vezetéséhez? A „kegyegő” bírja ezt a tempót?**

– Úgy tűnik, a szívem még működik, bár gyakorta érzem a túlhajtottság következményeit. De nem tehetek mást, ez a munkám. Annak idején, mikor még agrármémökként elvégeztem az állategészségügyi specializációt, nem gondoltam, hogy ide hoz a sors. Tanultam szociológiát, gyógypedagógiát és a jogi diplomámhoz már csupán a legvége hiányzik. Hívogatnak ugyan az egyetemről, hogy vizsgázzak le, de egyszerűen nincs időm. Ugyanakkor igaz, a sikerek bőven pótolják a felhasznált időt s energiát. Amikor annak idején, 1990-ben a Száztágú bekerült a Guinness Rekordok könyvébe, látni lehetett, hogy valami olyasmi indult el, ami vállalható. Ez a meggyőződése csak igazolódott, kiteljesedett. Büszke vagyok a zenekarra.

– **Mi az együttes életfilozófiája? Melyek azok a gondolatok, amelyek vezérik a közös munkát?**

– Hatszáz éve élünk itt, ebben az országban, s polgárként törődnünk kell egymással. Ha igaz az, hogy a cigányság krémje a zenészréteg, akkor nekünk példát kell mutatnunk a leszakadók, az elmaradók számára. A társadalomban ez a réteg él a legkevesebb konfliktussal, ezért a polgárosodás felé vezető úton nekünk kell elől járnunk, egyfajta követhető mintát mutatva. Életmintát azonban csak akkor tudunk mutatni, ha működünk. Tesszük a dolgunkat, amire képességünk, tehetségünk kötelez. Azért, hogy a cigány mozgalomban tevékenykedő emberek mintát lássanak, viszonyítsák magukat, ehhez az együttesnek működnie kellett. Házzól házza jártam, és győzködtem az embereket: vállalják fel az együttest, a munkát és a közös ügy képviselét. El kellett hitetni velük: ez az ügy elsősorban nekünk, cigányoknak fontos. Ez – kimondhatom – egyfajta misszió, ami kötelezettségeket is jelent. Nem a fiainknak, barátainknak, hanem nekünk.

Raduly József

– **Van-e utánpótlás? Mi a helyzet a fiatalokkal? Népszerű-e a tagság lehetsége?**

– Bár tagadhatatlan, a jelenlegi több mint százhetven tag elegendő utánpótlást biztosít, kiemelt figyelmet fordítunk a fiatalok, a tehetséges cigánygyerekek felkarolására. **Boros Lajos** főprímás, örök tiszteletbeli elnök, **Berki László** alelnök, **Buffó Rigó Sándor** főtitkár valamint **Járóka Sándor** művészeti vezető irányításával közösen dolgozunk azon, hogy szeptemberben egy olyan kísérlet indulhasson be, amire még nincs példa. Megalakítjuk az első cigányzene-konzervatóriumot. Saját pénzből, helyiséggel, irodával, tanári karral együtt. Ezzel természetesen nem államot akarunk az államban, nem a Konzervatórium rovására hozzuk létre, hanem kiegészítéseként. Ezzel a cigányzenében rejlt lehetőségeket, sajátosságokat szeretnénk a felszínre hozni, kiteljesíteni. Ehhez pedig a világhírű cigányzenészeket kívül senki nem ért jobban. Ők lesznek az igazi professzorok ebben az iskolában. Három fakultása lesz. Az első a hegedű, amely a legigazibb cigány hangszer, továbbá a cselló, a cimbalom és a klarinét. A második a roma dzsessz, ami legalább olyan sajátos és egyéni, mint a néger dzsessz. A harmadik pedig a cigánydal, a cigánynóta. Ha elindul, kimondhatjuk, nemcsak egy világon egyedülálló kezdeményezés indul be, de az itt végző fiatalok egyfajta példaként állhatnak majd társaik előtt. Mert a történet erről szól. A tehetségről, a jogos büszkeségről, a toleráns együttélésről és a polgárosodásról. Ez az, amit a Száztágú Cigányzenekar felvállal. Aki pedig kíváncsi erre, jöjjön, tekintse meg fellépéseinket. Nem fog csalódnai.

Cs. B.

Bizonytalan holnap, bizonyítvánnyal

Foga van a januárnak. Ők mégis dacolnak vele, kiskabátban, zsebre dugott kézzel, fázósan összehúzódva, ám csokornyakkendőt kötve várják a vizsgabizottságot a tanterem bejáratánál, Ib-rányban, az iskola udvaron, mert azt tartják: ünnepféle ez, s meg kell adni a tiszteletet azoknak, akik fáradoznak értük, hogy zsebükbe kerüljön a bizonyítvány.

Lőkös Sándor a Nyír-Dinamika Kft. ügyvezető igazgatója, a mezőgazdasági építőanyag-ipari tanfolyamok atyja gondoskodó apaként kérdezi egyiküket: nem fáztok, hogy itt vártok bennünket? Mosoly a válasz, s pillanatok múlva már benn ülünk a piciny teremben, s lélegzeteinkkel melegítjük a légtér. Ám forrósodik anélkül is, amikor a vizsgára kerül a sor.

Elegánsan öltözött göndör hajú, fülbevalót viselő fiatalember ül a bizottság előtt, s mondja a tételre a választ. A biztosítás lényegéről és formáiról beszél. Értelmesen, szabatosan. Kezdi vesézni. Nem lepődik meg. Sőt, ráfejel, amikor befejezésként azt mondja:

– Még a szellemi tudásomat is biztosítom.

Derűlség. Igaza van.

Oláh János

– Így van – erősíti meg Lőkös Sándor, s ezt követően közvetlen beszélgetésre kerül sor.

– Most mivel foglalkozol?

– Semmivel.

– Családos vagy?

– Még nem.

Oláh János alig 22 éves. Betanított segéd munkás volt Pesten, Hajdúban. Négy hónap és listára került. Hatan vannak testvérek. Három kap járadékot. Ebből élnek. Az apja csordás volt. Az Ib-rány melletti Nagytanyáról hajtotta mindennap a jószágot. Belefáradt a kilométerekbe, pénzt meg alig keresett. Otthagytá. Most annyi sincs.

– Amikor megtudtam, hogy lesz ez a tanfolyam, jöttem a jegyzőhöz, segítsen. Ő meg küldött a **Kalderák Kálmán** bácsihoz. Feliratkoztam. Tanultam, jól jött az a kis pénz is, csak azt nem tudom, ezután mi lesz. Mert munkalehetőség egyelőre nincs.

– A nőszüléssel hogy vagyunk?

Mosolyog.

– Van egy éltársam (így mondja!).

Már várják a gyereket. Ki tudja mi lesz velük? Miből élnek meg?

– Elállok valahová dolgozni.

Hová, kihez, mikor maga sem tudja.

Tóth Gusztáv személyében igen jóesű cigány fiatalembert ismertünk meg. Elvégezte a nyolc általánost, szabatosan beszél, szakszerűen elmagyarázza a vályogtégla szállítás feltételeit, majd a vállalkozói magatartás normáit ismerteti. Meglepően szépen, már-már azt gondolná az ember, hogy gyakorlott vállalkozó. De nem. Beszélgetésünk folyamán kiderül, hogy nős, egy gyermek apja, munkanélküli, családi pótlékra meg a tanfolyam után járó átképzési támogatásra vannak utalva. Még szerencse, hogy saját lakásuk van.

– Ebben segített a honvédség. Egy eszten-deig szolgáltam, s havi hétezer forint támogatást kaptam. Összegyűjtöttük, s így vettük a lakást – sorolja.

Mi lesz ezután? Milyen jövő vár rá? Lesz-e munka, megélhetési lehetőség számára? Ki ad rá megnyugtató választ?

Sovány, sápadt arcú gyerekeMBER **Milák Feri**. Alig pelyhedzik állá, 16 éves, ám már belekóstolt a házasság gyönyöreibe. Élettársa van. Ki gondolta volna, amikor szót váltottunk. Hat elemije van, hatan vannak testvérek, hárman külön élnek a családtól, apja rokkant nyugdíjas. Gyötrelmes, sovány élet. „Vakondtúróként” (telefonkábel fektető árokásók) járt dolgozni, míg kellett. Naponta 900 forintot keresett, ha távolabb mentek, akkor 1200 forintot adtak a vállalkozók.

– Nem tudom mi lesz velünk – mondja elkeseredve.

Ám amikor ebédre invitálja az osztályt Lőkös Sándor, Feri a pincértől Martinit kér aperitifnek. Összenézünk, csodálkozunk. Lehet, hogy ez az első ilyen ital, amiről hallott?! Nem tudom. Amikor viszont enni kezd, zavarban van, nem tudja használni sem a villát, sem a kést. Rám pillant, segítséget vár. És én szemmel és szóval is magyarázom az etikett szabályait.

Lungo Drom. Hosszú az út... Odáig.

Tóth Gusztáv

Az ibrányi osztály

Elkeseredett vagyok.

És amikor Kalderák Kálmánra kerül a sor, **Farkas Tibor** a tanfolyam vezetője így szól:

– Ő volt az én segítóm, ő fogta össze ezeket a „gyerekeket”, s igyekezett mindent megtenni azért, hogy együtt is maradjon az osztály.

Lőkös Sándor így szól hozzá: – Köszönöm a közreműködést, köszönöm a segítséget.

Kálmán tapasztalt cigányember, 51 éves, „szép” családot nevel. Több szakmája is van. Kőművesként 27 évvel ezelőtt kezdett ismerkedni az építőiparral. Mindent elvállal, falat rak, külső-belső burkoláshoz ért, most éppen nem dolgozik. Ápolja a feleségét, akit nemrégiben a szívével műtöttek, s most ő főz, takarít.

– Most abból élünk, amit a tanfolyamért kaptam – jegyzi meg. Őt gyermeke van, s olykor négy unoka veszi körül. Taníttatta mind. **István** fia boltot nyitott. Három gyermeke: **Kálmán, Anikó, János** érettségizett. Büszke családjára.

– Csak én tudom, mennyit szenvedtem a 27 év alatt. Ezt az időt a metró építésénél húztam le. Kéthetenként ingáztam, munkásszállón éltem, de arra ügyeltem, hogy tanuljak.

Tisztelet, elismerés övezi Kálmánt Ibrányban. Két kezével, felesége segítségével építették fel saját lakásukat, 100 ezer forint segítséget kaptak hozzá. Megnézheti bárki milyen a Kalderák porta.

Vajon mit is kérdezhetnők a szakmáról a mestertől?

Csak mosolyog Farkas Tibor. Lőkös Sán-

dor, s arra kéri a cigány tanfolyam gyakorlatvezetőjét, segítse a most végzetteket a jövőben is.

Ezt várja és reméli: **Szigetközi József, Horváth János, Oláh János, Veleczki Attila, Tóth József, Milák Ferenc, Kapitány András, Tóth Gusztáv, Várdai Ferenc és Hudák Krisztián.**

Farkas Kálmán

Milák Ferenc

Kalderák Kálmán

Lindri Cigány Táncszínház

– Mióta foglalkozik tánccal?

– 1986-ban megnyertem a Ki mit tud?-ot. Akkoriban mint Balogh Béla és együttese néven. Egyébként 1975 óta táncolok. 10 évet a Vadrózsák Táncegyüttesben dolgoztam. Ott mai magyarországi nemzetiségi táncokat táncoltunk.

– Ez a fajta egyesület mióta létezik?

– 1992 novemberében váltunk egyesületté. Az lenne a jó, ha intézmény lehetnénk, de szabadon dolgozhatnánk. Innen cred az együttes neve is. Lindri annyit jelent, álom. és az álmok mindig teljesen szabadok, mégis fontosak.

– Hogyan fogadják az együttest?

– Szerencsére vannak olyan emberek, akik elfogadják az autentikus cigány népművészetet, mintegy gyökerként. Jó magam oláh cigány származású vagyok, és az eddigi tapasztalataim azt bizonyítják, hogy ezek az emberek kevesen vannak. és – sajnos – a mi kultúránkat nem értékelik igazán.

– Az első előadás címe Az eső volt. Miről szól?

– Arról, hogy a hatalom mindig itt van, és ha esik az eső, neki mindig van eseménye, nekünk cigányoknak nincs.

– Ez mit jelent?

– Egy országon belül nemigazán tudnak a kisebbségek védekezni. Hiába az idevonatkozó törvények. Ezek csak elméletileg léteznek.

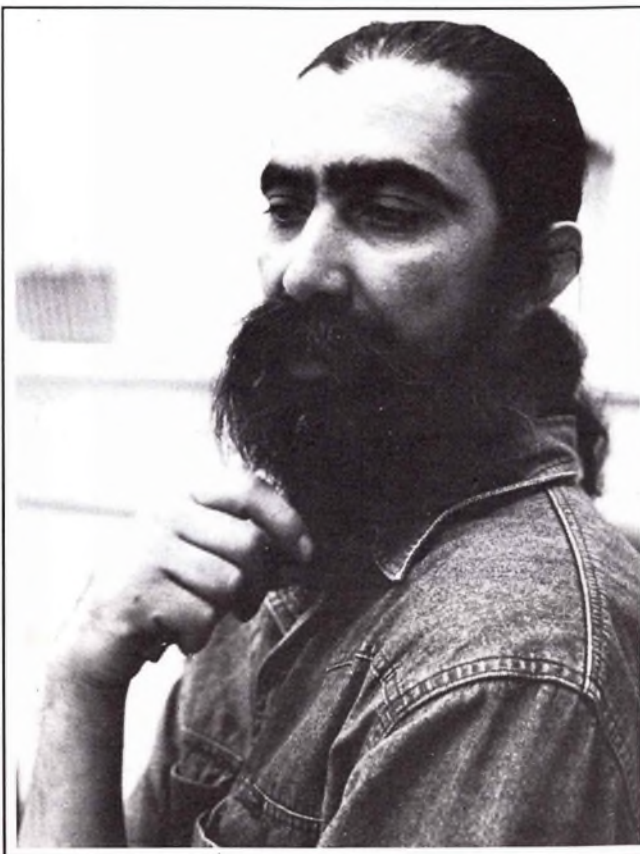
– Milyen érzés volt színpadon látni az álmát?

– Őszintén szólva, az előadás kezdetén sírni kezdtem. Csodálatos érzés volt, hogy amit eddig álmodtam, színpadra került. Ugyanúgy, mint egy költő, én is leírom a táncokat, de hát a költőt is akkor fogadják el igazán, ha megjelennek kötetben a versei. Valami ilyesmit éreztem akkor.

– Mekkora sikere volt az előadásnak?

– Tizenkét perces vastapsot kaptunk. Ezenkívül sikerült megteremtteni egy színházat, ezzel bevonulva a kultúrába. Ez óriási előrelépés.

– Kik az együttes támogatói?

– Ösztöndíjat kapunk a Soros Alapítványtól, de ez csak 1994. december végéig szól. Megpróbálunk egy újabb pályázatot. Ha nem sikerül, lehet, hogy felborul egy álom.

– Hány főből áll a csoport?

– Húsz emberre kaptuk a támogatást.

– Milyen a hangulat az együttesen belül?

– A csoport főleg fiatalokból áll. Gyermekeimnek szólítom őket és nem csak azért, mert az egyik lányom is itt táncol, hanem mert valahol úgy is nézek rájuk. Szeretünk együtt lenni.

– További tervek?

– Az eső című előadást visszük több helyre is. Egy spanyol turné is kilátásban van. Két új darabbal készülünk. Az egyik a Halottak tánc címet viseli, amit Mindenszentek napján adunk elő.

– Van valami fő motiváció, ami köré építi a darabokat?

– Témáimat meghatározza, hogy cigány vagyok. Egyfajta keserűség van minden cigány emberben, de ebben a keserűségben van valami szép és ezt próbálom átvenni a művészetbe. Olyan jókat tudok sírni hajnalban. Ilyenkor születnek meg az agyamban a táncok. Tehát belülről mindig szomorú a dolog. Bolond vagyok azt hiszem. Néha úgy érzem, én vagyok a cigány Don Quijote. Hát Ön szerint normális dolog ez? Egyébként ez a következő művem címe is.

Kóté Lilla
LD, 1994. április

A CESO International Services, a kanadai kormány által megbízott szaktanácsadó szolgálat, mely 1990 nyara óta működik Magyarországon. Munkatársai immár 28 éve a világ 57 országában segítik tapasztalataikkal a különböző vállalatok, egyetemek, esetünkben

– Lynda Kosowan közreműködésével – a Cigány Szociális Központ munkáját.

Lynda 16 éves gyakorlattal rendelkezik a szociális szolgáltatások területén. Egyházas ittléte során azonban nemcsak segítette szakmai tanácsaival a Szociális Központ munkáját, de maga is sokat tanult.

– Eltelt az egy hónap. Elegendő volt-e ez az idő a cigányság problémáinak, gondjainak a megismerésére, egyáltalán a cigánysággal való ismerkedésre?

– Azt hiszem, hogy egy hónap alatt csak érzéklni tudtam a külsőségeket, de sok dolgot láttam és tapasztaltam. Nagyon sok szegénységet láttam, fájdalmat és reménytelenséget. Emellett láttam sok reményt és ígéretet, különösen a „Lungo Drom” munkájában és a Szociális Központ megalakulásában. Alkalmam volt találkozni emberekkel az otthonukban, a cigány településeken. Megnéztem, hogyan élnek, hogyan törődnek egymással, hogy lássam azokat a korlátokat, amelyek ellen küzdeniük kell. Éreztem nagyon sok szíves vendéglátást és a cigány nép erejét.

– Milyen lehetőségeket lát a cigányság életésélyeinek a jobbítására ebben a nehéz, munkanélküli világban? Van-e kiút?

– Igen. Úgy gondolom, hogy a „Lungo Drom” nagyon fontos munkát végez. Képviselek a cigányság érdekeit, segítenek a különböző cigány csoportok szervezésében, hogy változásokat hozzanak. Megszervezik a cigányságot és megtaníjták őket arra, hogyan és miért kell részt venni a kisebbségi önkormányzatok megalakulásánál. Minden munkájukat a cigánynép erejével és céljával végzik azért, hogy képesek legyenek arra, hogy teljes részt vállaljanak a többség életében. Nagyon fontosnak tartom, hogy a „Lungo Drom” életre hívta a Szociális Központot. Nem azért, hogy a cigányoknak szükségük van az azonnali segítségre – például az élelemre és ruhaneműre –, a legfontosabb az, hogy a családokat segítsék. Külös szolgálatokat is alakítottak, hogy ezáltal elérhessék az egyéneket, akiknek problémájuk van. Nagyon fontosak a különböző tanfolyamok, a képzés a munkavállaláshoz, és azoknak a képességeknek a kifejlesztése, amelyek a munkavállalást lehetővé teszik.

– Torontóban egy női központot vezet. Szeretném, ha erről bővebben beszélne.

– Úgyvezető igazgatója vagyok a központnak. Ez a központ – mint a neve is mutatja – nőknek ad segítséget, a nők érdekeit

képviselek. A nőket segítjük 15-től 70 éves korig. Bevándorlókat a világ minden részéről, menekülteket, idősebb asszonyokat, azokat, akik egyedül nevelik a gyerekeiket, olyan asszonyokat, akik erőszakos környezetben élnek és ebből ki akarnak kerülni, és olyan asszonyokat, akiknek faji megkülönböztetési problémáik vannak. Nagyon büszke vagyok arra, hogy nemrégiben egy kis brossurát tudtunk kiadni, amely az emberi jogokról ad felvilágosítást a nőknek. Részletesen megmagyarázza nekik, hogy mi-

lyen emberi jogaik vannak. Ez azért fontos, mert nagyon sok nő nincs tisztában ezzel.

– Ittléte során tapasztalt-e hasonlóságot a két központ között – működésében, problémáiban?

– Úgy gondolom, az emberek hasonló problémákkal küszködnek itt is, ott is. Szegénység, elszigeteltség, érzelmi, egészségügyi problémák, szülői problémák. Munkanélküliség, reménytelenség.

– Hogy érezte magát Szolnokon?

– Nagyon jól. Meg is írtam a barátaimnak, hogy itt nagyon kedvesek az emberek. Nagyon sok csodálatos, kedves emberrel találkoztam. Különösen élveztem a munkát az intézményvezetővel. Néha még a nyelvi akadályokat is át tudtuk hágni.

– Mi az, amit útravalóul magával visz Magyarországról, az itt élő emberektől?

– Egy hétvégét töltöttem Budapesten. Jártam Tószegen, Kecskeméten, Szegeden, de a legtöbb időmet itt töltöttem a központban. Megfigyeltem az embereket, hogy milyen csodálatos változásokon mentek át. És maga a társadalom is. Természetesen a rendszerváltásra gondolok. Azt látom, hogy sok esetben küzdelem folyik a hagyományos és a nyugati életmód között. Remélem, fog jönni valaki más a CESO-tól, hogy a megkezdett feladatot folytassa. De én is szeretnék még eljőnni, hogy lássam, hogyan fejlődik a központ.

Paksi Éva

Etnikai albizottság

Számomra volt abban némi beteljesülés, amikor január 21-én a megyei közgyűlés ellenszavazat nélkül választotta meg a sok fontos bizottságok sorában a külkapcsolatok és nemzeti kisebbségi, vagyis az etnikai albizottságot. Végül is a rendszerváltást követő ötödik évben valamelyest vidéken is közelebb kerültünk az európai normákhoz, Európához. S ha ezzel a fontos lépéssel egyszer s mindenkorra nem is lehetünk képesek arra, hogy gátat vessünk mindenfajta megaláztatásnak, lenézésnek, mellőzésnek, megkülönböztetésnek, de már van, született egy újabb, a megyei közgyűlés által elfogadott és szentesített fórum, amely hivatalosan is felléphet az emberi jogok megsértése, a rasszizmus, a cigányellenesség ellen.

Sőt, úgy gondolom, hogy miközben erre is figyel, fontos feladata lesz, hogy a megye 47 cigány, a német, valamint szlovák önkormányzatokat segítse, tanácsokkal lássa el, s mindenekelőtt örködjön a nemzeti és etnikai kisebbségi törvény szellemének és gyakorlatának maradéktalan érvényesítésén.

Miután a meggyűlés megválasztotta az etnikai albizottságot és sor került a szünetre, gratulációk sokaságát fogadtam. Jól esett, mert tudtam: ez nem csupán személyemnek szólt. Örültem, amikor az ibrányi polgármester azzal dicsekedett, milyen rátermett cigány asszonyt választottak az önkormányzat elnökének, s ígérte: min-

den segítséget megad részükre a polgármesteri hivatal. Egy roppant elegáns úr odalépett mellém, s miután gratulált, elűsásgolta, hogy ő Demecser új polgármestere, s már készül a cigány önkormányzat irodája, ezt ki is írják. A kiszagda megyegyűlési képviselők arról tájékoztattak, hogy Tisztaberken a cigányoktól milyen sok segítséget kaptak, s hamarosan megalakítják a faluban a pártot.

Gávavencsellőn és másutt képzett, rátermett cigányok foglalkoztatását tervezik a községházán és más hivatalokban. El kezdődött valami. Vallom: minden képesítéssel, felkészültséggel rendelkező cigány származású állampolgárnak meg kell majd találnia helyét a társadalmi, gazdasági, politikai életben. Tudom, ez nem lesz könnyű, s csak hosszú, kitartó munkával lehetséges. Ahhoz azonban, hogy az arra érdemes cigányok bekerüljenek a társadalmi élet vérkeringésébe, a másik oldalról is segíteni, fogadni kell őket. A távol-ságokat csökkenteni csak kölcsönös közleledéssel lehet, úgy, hogy előlegezzük a bizalmat is, amely a demokrácia érvényesítésének éltető eleme.

Egyebek mellett ezek képviseletéhez is lehetőséget teremtett a megyegyűlés az etnikai albizottság életrehívásával, ám legfőképpen ahhoz, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségi törvény megtartása felett örködjön.

Farkas Kálmán

Többezres tömeg Felsőőr temploma előtt

OBERWART
1995.

Szomorú vasárnap...

Gyűlnek a koszorúk a templomtérén

Állami és kisebbségi vezetők a szertartáson

Őszinte részvétem...

Tiltakozunk...

A Horváth testvérek és Sárközi Péter sírja

ELŐTTÜNK A GYŐZTES

SZAKMUNKÁSTANULÓ VERSESKÖTETTEL

A kíváncsiság talán nem is a legjobb kifejezés arra, miként néz szembe az ember egy győztesrel. Egy első helyezett, ki kemény versenyben, 34 társát, ellenfelét legyőzve vette át a díjat, az elismerést. Tizenöt éves legény, szakmunkástanuló, fényező mesterség rejtelmeivel ismerkedő. **Tyukodi Károly**, a 633-as Petőfi Sándor Szakközép-, és Szakmunkásképző iskola első osztályos tanulója, az ezévi Petőfi Megyei Szavalóverseny győztese. Szelíd tekintetű roma fiú, kezében verseskötet. Legyőzte a félelmet, átlépett társai csúfolódásán, és bízott tanárában. Nem-sokára indul az országos versenyre. Szép versek és jó szerszám. Meg egy legény a színpadon. A győztes.

– Milyen érzés egy ilyen kemény mezőnyben első helyezést elérni?

– Nagyon jó, bár nem számítottam rá. Mikor felkészültem, tanultam a verseket, még csak a szereplés lehetősége izgatott, a helyezésre nem gondoltam. De nagyon örülök ennek a sikernek. A Gyermekváros családi házában lakom néhány más fiúval, és gyakran ugrattak, hogy úgy sem fog sikerülni. Most biztos meglepődnek a győzelmemen.

– Milyen költeményeket szavaltál?

– A kötelező, ami mindenki számára egyformán adott, Petőfi Sándor Apostol című elbeszélő költeménye volt. Ezt kellett nekem is elmondanom, úgy látszik sikerült. A másik, ami szabadon választott, kedvenc költőm, József Attila egyik verse volt, a Dunánál című. Sokat olvastam életéről, ismerem több versét, és közel áll hozzám sorsa. Hároméves korom óta nem láttam a szüleit, nevelőszülőknél laktam Kisújszálláson, és csak a szakmunkásképző miatt költöztem be Szolnokra. Szerettem nevelőszüleimet, **Széll Mihályt** és **Szóllósi Jusztiánát**, de azért nem olyan könnyű így. Talán azért is érzem közel a szívemhez József Attilát és verseit.

– Egyedül voltál roma és győztél. Hogy érzed magad?

– Nem mindenki érti meg azt, hogy tanulni akarok, vagy szeretem a verseket. Van aki bánt, kicsúfol, lenéz. Ilyenkor nagyon rosszul érzem magam, elkeseredem ezen az igazságtalanságon. De azért olyan komolyan nem veszem a dolgot. Pontosan ugyanolyan-

nak érzem magam, mint bárki más. Csak bánt az a butaság, ahogyan néhányan ezt a dolgot teszik. De végülis bírom a jövőben, az emberekben és a versek szépségében.

– Karcsiról azonnal látszott – mondja **Tóthné Majercsik Éva** tanárnő –, hogy van benne valami östehetség. Amikor megismertem, éreztem, valamit tennünk kell, hogy ez a képesség kibontakozhasson. Tehetséges, érzi a verset. Megható volt, amikor először hallottam. Sok biztatás kellett ahhoz, hogy elinduljon, mert visszafogta magát. Nem bízott a tartásában, a képességeiben, majdnem visszalépett. De sikerült, és ez feledtet minden aggodalmat. Most készülünk a budapesti versenyre, s remélem, ott is sikerre viszi elképzeléseinket. Sokan hangoztatják azt a nézetet, hogy egy szakmunkástanuló

maradjon a szerszámoknál. Úgy vélem, ez helytelen, hiszen amelyik fiatal megismerkedik a szép, tiszta beszéddel, a költéssel, az irodalommal, az egészségesebb, kiegyensúlyozottabb személyiséggé válik. Remélem, ez a siker csak további versbarátokat hoz iskolánkhoz.

– Immár három évtizede hagyomány ez a szavalóverseny – tájékoztat **Bánkúti Zoltán** igazgatóhelyettes, a verseny szervezője –, ezzel adózunk tisztelettel névadónk előtt. Most több mint harminc iskola összesen 35 tanulója indult, s közülük győzött Karcsi. Külön örömmre szolgál, hogy egy ilyen erős mezőnyben, a mi fiúnk lett az első. Remélem, jövőre is találkozhatunk itt, ezen a megméretetésen.

Cs. B.

Kazincbarcikán jártunk

A történet akár így is kezdődhetne: hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy férfi, akinek volt egy felesége, és született három szép fiuk, akik gyorsan cseperedtek. A férfi álmokat szőtt feleségével, ám beteljesülését nem érthette meg. Elszólította őt a Megváltó, hosszú betegsége után önmagának megnyugvást, családjának sok-sok begyógyíthatatlan sebet okozva. Nem érthette meg álmait, nem láthatja legkisebb fia tehetséges rajzait, középső fia – talán fájdalomából született – verseit, legnagyobb fia férfitá érést. Feleségét egyedül hagyta az úton. Egyedül, beteg gyermekeivel, mert bizony tehetségük mellett ez is jutott nekik. Az asztmás rajztehetség, a szívbeteg költőpalánta és a lumbágós gyermek-férfi édesanyjukat istápolva élnek kétszobás kis lakásukban, ahol a falon lógó szentképek, a félig nyitott

Biblia arról tanúskodik, hogy hitük nem ingott meg. Az élet megy tovább, a szegénység pedig elkíséri az árva családot. A könny mindennapos vendég az anya szemében, aki máig hiszi, hogy a férje nem halt meg, nem hagyhatta itt közös álmait, félig elkezdett életét.

Bekukkantva a család életébe eszembe jut József Attila egy mondata, akinek tollát ugyancsak a fájdalom vezette:

„Valami nagy-nagy tüzet kéne
rakni,
hogy melegegdnének az
emberek...”

Igen, így kellene, de hol az a tűz, ami felmelegíti a világot, ami a gazdasági helyzetnek kiszolgáltatott embertömegeket bizakodással táplálja? Ki tudja? Talán a szívünkben kell megtalálni.

Lilla

VÁLOGATJÁK A ROMÁKAT

A CIGÁNYSÁGNAK KERESÜNK BARÁTOKAT

Mezei István úgy gondolja, nagy szükség van a romák összefogására. Szeretné, ha nem folyton rossz példaként emlegetnék a cigányokat hazánkban. Ha a sport lenne az egyik eszköz, amellyel közelebb kerülne egymáshoz a romák és a nem romák. Ha ennek a kisebbségnek a tagjai sem kalódnának el: a tehetséges fiatalok megmutatnák magukat a világnak.

Mezei István a Honvédelmi Minisztérium főelőadója, de alapítója és elnöke a Farkas János Alapítványnak és sportegyesületnek, szövetségi kapitánya az alakuló roma válogatottnak.

– 1992-ben alakult meg az egyesület. Már akkor terveztem a cigány válogatott létrehozását, de a fő cél az volt, hogy minél több barátot szerezzünk a cigányságnak, bár alapszabályunk kimondja, hogy a hátrányos helyzetű cigány és nem cigány fiatalokat támogatjuk. Persze, a roma válogatottat csakis romákból akarjuk összehozni.

– A sportegyesület ifjúsági focicsapata szépen menetel a bajnokságban.

– Most a Budapesti első osztályban focizunk. Legalulról kezdtük, s első évben megnyertük a harmadik, második évben pedig a második osztály bajnokságát.

– Nagyon sok ifjúsági korú cigány fiatal focizik különböző szinten, s igen tehetségesek. Aztán lassan eltűnnek, elkalódnak. Mi lesz velük?

– Nehéz bántani ezekkel a gyerekekkel. Ott a példa: egy cigány gyerek született zenei tehetség. De egy zsidó gyerekből hamarabb lesz világhírű zenész, mert az gyakorol. A cigány meg – ha nem látja az apja – már le is teszi a muzsikát. Éppen ezért gondoltam, hogy megpróbálom őket végig együtt tartani. Sikérlményeket szerezni, akkor talán nem szélednek szét.

– A csapatokból nem akarja kihagyni a határainkon túl élő, magyar ajkú cigányokat sem. Miért?

– Azért, mert velük senki sem foglalkozik. Nálunk van néhány cigány szervezet, azok foglalkoznak egymással. Egymást szidják, rúgják, ütök, harapják. És megfélemedeznek a határokon kívüli cigányokról.

– Miért Farkas Jánosról nevezték el az alapítványt és az egyesületet?

– Mert Jancsi egy nagyon szerény, nagyon rendes és nagyon jó képességű cigány gyerek volt. Minden roma sportoló számára példaként említhetem. Adok egy kis zászlót: a színünk kék és zöld. Kék az ég, zöld a fű. Kék a Vasas színe – ott játszott Jancsi. Zöld a Ferencváros színe – ott lakott. S ott a zászlóban a kerék is, a cigányság jele.

– A leendő válogatottnak nyilván már most megvan a gerince. Mondana egy-két nevet?

– Mi akár négy csapatot is ki tudnánk állítani első osztályú labdarúgókból. De nem vállalja mindenki a cigányságát. Tudjuk Pisont Pistáról, hogy roma, mert ő is mondja. De nem tudjuk Nagy Tiborról, aki a Váchan focizik. Ő azt mondja, utálja a cigányokat, közben cigány.

– Az egyesületében focizó srácokat sikerült megfegyelmezni?

– Ma már nagyon fegyelmeezték. Pedig ezek a srácok csavarogtak, kocsikat törték fel, szípoztak. Van olyan gyereke, aki erőszakos cselekményért volt elzárva. De most semmi baj nincs vele.

– A roma válogatott mikorra áll össze?

– Én szeretném, ha az első meccsünket a nyáron le tudnánk játszani.

– Kivel?

– Van elképzelésem. Meghívnánk a román cigány válogatottat.

– Ott van ilyen csapat?

– Most nincs, de beszéltem a román cigány királlyal, s ő össze tudja szedni percek alatt a csapatot.

– A tervek szerint három válogatottat hozna létre. A 16, a 18 éveseket és a felnőttet. A gyerekekre nagy figyelmet fordít.

– Hát hogyne. Az övök a jövő. De nem csak foci kell. Arra kötelezem azokat a fiatalokat, akik bejut-

nak a válogatottba, hogy legalább két nyelvet megtanuljanak. Tudnia kell legalább az angolt vagy a németet a magyaron kívül. Ezt muszály, ebből nem engedek. Csak akkor tudjuk külföldre eladni őket. Történelmi pillanat ez: a cigány gyerekek most profi játékosok lehetnek híres kluboknál. Ők is nagyon jól járnak, a cigányságnak is barátokat szereznek, és az alapítványnak pénzt hoznak, amiből tovább tudjuk végezni munkánkat.

Mezei István azt mondja, nem szeretne politizálni. Csak a sporttal szeretne tenni valamit a cigányságért. Ez már most is sikerült.

– aszi –

A FARKAS JÁNOS Alapítvány felhívása

Minden olyan cigány származású, elsősorban igazolt labdarúgó fiatalember, aki a 14. életévét betöltötte, s érez magában annyi tehetséget, hogy a roma válogatottban szerepeljen, jelentkezzen az alapítványnál!

Cím:

FARKAS JÁNOS Alapítvány,
1594 Budapest, Hárs út. 38.
Telefon: (1) 282-7076

Az egészséges csecsemő táplálása

A csecsemőkör az emberi életben különösen jelentős szakasza a gyors ütemű növekedés és fejlődés miatt.

Ezért nagyon fontos a megfelelő mennyiségű és minőségű táplálék rendszeres juttatása. A tápláléknak meg kell felelnie a csecsemő korának, fejlettségének és aktuális állapotának. A csecsemő szükségleteit 4–6 hónapos koráig az anyatej a szoptatás tökéletesen fedezi. Az anya addig szoptasson, ameddig tud, de 4–6 hónap után ki kell egészíteni. Ebben a fiatal csecsemőkörben a kapott anyatej, ha kellő minőségű, a folyadékigényét is fedezi. Ha valami ok miatt (pl.: lázas állapot, nagy meleg) mégis külön folyadékpótlás szükséges: felforralt és szobahőmérsékletű

re lehűtött, tiszta vizet adjunk. Természetesen igen lényeges az anya megfelelő, helyes táplálkozása. (Erről a múlt hónapban írtam). Amennyiben nincs mód a hiányzó anyatej beszerzésére, a baba korának megfelelő tápszert ajánlanak az orvosok és a védőnők. Tápszert adás előtt akkor is mindig szoptasson az anya, ha kevés az anyatej. Tehéntejet csak 8–10 hónapos kor után adjunk, maximálisan napi 5–6 dl-t (esetleg megfelelő tejterméket). Ebben a korban már nem szükséges hígítani, de fokozatosan kell bevezetni. Bizonyos tejhígítások adhatók fiatalabb csecsemőknek, de a tejhígítás módjáról és alkalmazásáról védőnő tájékoztatását ki kell kérni!

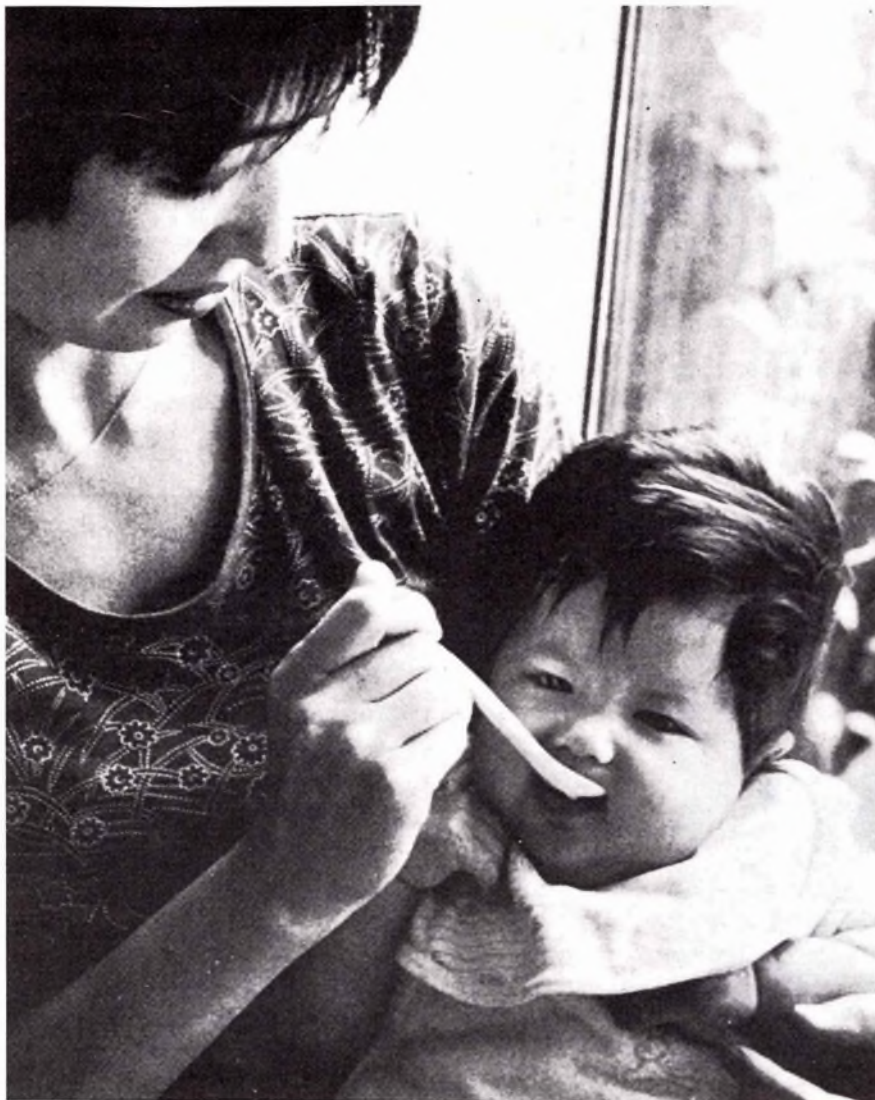
Elválasztás

Indokolja az elválasztást, ha az anyatej vagy a tápszer önmagában már nem elégíti ki a táplálékszükségletet (kb. 4–6 hónapos korban). Az új táplálék adása a délelőtti vagy déli szoptatás előtt kis mennyiséggel (néhány grammal) induljon. Általában így kb. 1–3 hét alatt lehet a szoptatást elhagyni, helyettesíteni. Legutoljára a reggeli és az esti szoptatást hagyjuk el. Először gyümölcsöket, főzelékeket stb. kínáljunk a csecsemőnek. Az új táplálékfeladások 1–2 hét különbséggel kövessék egymást. Gyümölcsök közül elsősorban alma, őszibarack ajánlatos, esetleg adható, a szezonnak megfelelően: meggy, cseresznye, körte is. Banán, déligyümölcs, paradicsom adása csak 6–7 hónapos kor után, vagy később ajánlatos. A gyümölcsöt leforrázzuk, majd turmixolva összetörve adjuk. Aprómagvas gyümölcsöt, vagy ami nehezen tisztítható (pl.: kivi, eper, málna stb.) ne adjunk a csecsemőknek.

A főzelékek bevezetésére burgonya, sárgarépa, saláta, cékla, kelbimbó alkalmas, 6 hónapos kor felett a húsk adása javasolt (pl.: baromfi, marhahús, máj puhára főzve, darálva, pépesítve). 6–7 hónapos kortól javasoljuk a főzelékekbe a napraforgóolaj adását. Gabonafélékből 4–6 hónapos korban csak kukorica- illetve rizspelyhek adhatók.

8 hónapos kor után be lehet vezetni a búzából, rozsából, lisztből készült termékeket is. Tejet, tejtermékeket, tojás-sárgáját 8 hónapos kor után, a tojásfehérjét csak egy éves kor után adjunk! Amikor a csecsemő biztosan ül, majszolni képes, kaphat meghámozott, almaszeleteket, kiflivéget, kenyérhéjat stb., de csak felnőtt felügyelete mellett, óvatosan, nehogy félrenyeljen.

Csecsemők itatása csak a szomjoltásra, és ne megnyugtatóra szolgáljon! Ilyenkor is legbiztosabb a tiszta víz vagy enyhe gyermektea. Cukros italok későbbi életkorban is károsak. Törekedjünk arra, hogy a baba az ételek természetes ízét szokja meg, ne fűszerezünk, ilyenkor még sózni sem kell. Mézet, diót, mákot, mogorót, mandu-

lát 1 éves kor alatt semmilyen formában ne adjunk. Figyelni kell az ételek helyes, tiszta elkészítésére, megfelelő hőmérsékletre, természetesen jó minőségű alapanyagokra csecsemőknek, gyermekeknek csak friss, gyenge zöltség, gyümölcs és fiatal állatok zsírtalan húsa adható. Tudnunk kell, hogy az ízérzékelés és az ízlés is ilyenkor alakul ki teljesen. Orvos és védőnő tanácsait betartva tápláljuk csecsemőnket!

A játék

A 3-4 hónapos csecsemő mozgatja kezét, ujjait; a fél éves percnként ismét bizonyos hangokat, a 10 hónapos önállóan játszik már. A gyermek játszik játékkal vagy anélkül, később a képzeletével. A játék önmagáért való, nincs célja, maga a tevékenység a cselekvés adja az örömet, az, hogy „én csinálom”. Érvényes ez a kezek, lábak és a száj ritmikus mozgására, a rázás bolDOG gyakorlására, hangot adó „dolgoK” megszólaltatására, például tapsolás, dalolás, csörgörázás, fedőösszeütés stb.

és még sok hasonló. Óriási a kínálat, s a megfelelő játék kiválasztása bizony gondot okoz. Vigyázzunk, mert nem biztos, hogy a drága, felnőtt szemmel tökéletesre alkotott baba vagy állatfigura lesz hasznos és keresett tárgya a gyermeki játéknak. Jó szolgálatot tehet néhány puha színes kendő, bármilyen, amit a gyermek maga is megtalál a házában (pl.: kanalak).

Persze, ha pénztárcánk megengedi, vásárolhatunk kirakós logikai játékokat, de ezeket csak bizonyos kor után élvezik a gyerekek a fantáziájukkal kiegészítve. Hasznosak az építő, kirakó, összerakó játékok, dobozok, guruló „járművek”, talicska, kisautó, s ezeket otthon is előállíthatja az ügyes apa vagy nagyobb testvér, esetleg együtt is készíthetik a játékot, még nagyobb lesz az öröm. Ne feledjük, hogy a gyermek utánzásból tanul. Gyakran teszi azt kicsiben, amit mi nagyok, például főz és süt, mint a mama, de ő homoktortát készít. Játékokkal kapcsolatosan fontos, hogy az életkornak megfelelően, kicsik-

nek csipogó gumifigura, színes csörgő, nagyobbaknak kockák egymásra tehető dolgok, építőjáték stb. Fontos, hogy a játék mindig természetes anyagból és nem mérgező, festékektől mentesen, megfelelő méretben készüljön. Fontos az éneklés, a mondóka, a mozgásos játékok (pl.: a Bújj, bújj zöld ág) és a mese öröme. Egyszerű mondókákat, verseket, dalokat a gyerekek szeretnek hallgatni, később elmondani a mamával együtt. Nagyon fontos és jó, ha rendszeresen, minden este elalvás előtt mesélünk a gyermeknek, igényük szerint egy-egy történetet: mesekönyvből vagy magunk által kitalálva. Ezáltal fejlődik a szókinccse és gazdagodik a képzelete. A játékot azonban soha ne erőltessük, hagyjuk a gyermeket eldönteni, mikor és mit játszik szívesen. Az értő és szerető légkörben nevelkedő gyermek szeret játszani. A mi dolgunk és felelősségünk: megteremteni a szükséges körülményeket, és szeressük nagyon a gyermeket – ez a legfontosabb!

Nagyné Mészáros Éva

M E G N Y E R T Ü K ! ! !

... s meg is esszük! – Farsangi jó hangulat a Cigány Szociális Központban

A származás „szégyenbélyege”

Volt abban valamiféle naivitás, hogy az elmúlt években sokan reménykedtek a származással kapcsolatos előítéletek visszaszorulásában. Ugyanakkor indokolt bizakodás is, hiszen demokrácia valójában akkor létezhet, ha a demokratikus gondolkodás és magatartás teret nyer. De a különböző etnikai csoportokkal – főként a cigánysággal – szembeni idegenkedés és elutasítás a politikai demokrácia keretei között sem szorult háttérbe. Éppenséggel durvább vagy kevésbé durvább formában minduntalan felszínre tör. *Csak annyiban érthetően, amennyiben figyelembe vesszük, hogy a bizonytalanság, a félelem, a távlattalanság az egész társadalomra rátelepedett.* Még azt sem lehet mondani, hogy a szegénység áruvá tehető. Mert a szegénység bizonyos értelemben éppen a megfosztottságon alapul. A materiális, a szociális, a kulturális és valamiképp – a politikai megfosztottságon.

Demokratikus megméréstetés

Éppen a cigányság sorsa és léthelyzete döntő ebből a szempontból. A civil szerződések hiába erősödtek meg az elmúlt években, a politikai akaratképzés intézményes formáját kell mindenek előtt megteremteni. A hamarosan megalakuló országos kisebbségi önkormányzat ennek esélyét hordozza. S itt valóban az esélyen van a hangsúly, *mert ugyan még létre sem jött, de máris megszorodtak a kritikus hangok.* Nem egyszer pedig az elutasító vélekedések. Kezdve attól, hol alakul meg az önkormányzat, s folytatva azzal, kik kerülnek be majd a testületbe. Szociológiailag ugyan nehéz pontosan értelmezni, de egyre inkább úgy látszik, *azok félnek leginkább az önkormányzattól, akik – ki-*

mondva vagy kimondatlanul – vesztésnek érzik magukat, mert a demokratikus megméréstetést nem kerülhetik el. Hiába tartják magukat egyedül hiteles politikusnak, hiába szövögetnek a cigányságot megváltó ideológiákat, ha kellő szavazatot nem kapnak, a kudarc elkerülhetetlen lesz számukra. S ez valóban fájdalmas lehet. S különösképp azoknak, akik mindeddig úgy gondolták magukról, tehetségükhöz, politikusi mivoltukhoz nem fér kétség.

Mindent vagy semmit?

S látszólag nem is fért hiszen eléggé szűk körben politizáltak ahhoz, hogy – politológiai szakkifejezéssel élve – sem tárgyi sem uralmi racionalitásukat nem vonták kétségbe. Ellenkezőleg a nyilvánosságban (elsősorban a televízió és az újságokon keresztül) tekintélyt is kivívtak maguknak. Mert *minduntalan elérhető közelségben voltak, s a cigányságot érintő ügyekben a lehetőleg természetesebb módon nyilatkoztak.* Legalábbis mintha a cigányság hetven százaléka nem vidéken, hanem – mondjuk – fővárosban élne. A legkülönbözetesebb „csúcsszervezeteket” hoztak maguk körül létre, amelyeknek a tömeges támogatása azonban mindvégig hiányzott. S bármennyire kínosan ügyeltek is arra, hogy a belső ellentétek ne szüremkedjenek ki, az úgynevezett *kamarilla-politizálás miatt mindig akadtak és akadnak sérült politikusok.* Akik legalább azokat az előnyöket szerették volna megkapni, amit a cigányság „jakobinus” politikusai. A „mindent vagy semmit” elve azonban igen nehezen működik a politikai demokráciában. *A pillanatnyi sikerek és a könnyűszerrel kivívott népszerűség a valóban hite-*

les cigánypolitizáláshoz nem nyújt fedezetet.

Pragmatikus politizálás

Végül is erről van szó, amikor az országos önkormányzat megalakítása körüli csatározásokról olvashatunk. Még hozzá annál erőteljesebben, minél elérhetőbb közelségbe kerül a kudarc. Annak a „cigánypolitizálásnak” a kudarca, amely egyfelől tagadás, másfelől hitegetésre épült. S ebből az is következik, hogyha valaki kellő erőt és képességet érez a cigányság valódi érdekeinek képviselőjére, csak reálpolitikai megfontolások alapján teheti. Így mindenképp figyelembe kell vennie, hogy a vidék orientáltság kétségbevonhatatlan tény. Hasonlóképpen azt is, hogy egyenlő távolságot kell tartani különböző ideológiai politikai szerveződésekkel szemben. Ebben pedig pragmatizmus rejlik, még pontosabban a *pragmatikus politizálás* elismerésének kényszere. Habár igaz az, hogy a „fontolva haladás” nem látványos, egyik napról a másikra még megegyező sikereket hoz, ám *hosszabb távon mindenképp eredményekkel jár.* Mint ahogyan az sem tűnhet jóslásnak, hogy a cigányságot megosztó ellentétek oldásában is ez segíthet. Mert a cigányságra is jellemző az, amiről **Markó Béla** Balkáni fohász című költeményében a következőképpen ír:

*„balkáni vonatokban
bőrröndök sejtjei között
alusznak keserű emberek,
mennyi fullánk egy kaptárban
összeszűfolva!
mennyi egymáshoz bűvő halál!”*

Mindenkinek vigyáznia kell arra, hogy a gyilkos méhek ki ne repüljenek.

Dr. Kerékgyártó T. István

Országos cigány kisebbségi önkormányzat választása

A magyarországi cigányság életében sorsdöntő történelmi nappá válhat 1995. április 9. Hiszen e napon választja meg az országos cigány kisebbségi önkormányzatot a cigány kisebbségi elektorok gyűlése. Egy olyan politikai fórumot amely döntően meghatározhatja a magyarországi cigány politikát.

HELYSZÍN:

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Szolnok megyei jogú város

Városi Sportcsarnok

11.00 óra

E fontos esemény kapcsán szeretném a megválasztott cigány elektorokat és az olvasókat röviden tájékoztatni a választás menetéről. Az erről készült választási szabályzatot minden egyes elektor időben meg fogja kapni.

Csak egyetlen aktus lesz – a közgyűlés tagjainak megválasztása. Tehát nincs kortes-, illetve kampánybeszéd.

A választás menete

1. Az elektorok fogadása
2. Korelnök köszöntő és megnyitó beszéde
3. A levezető elnök megválasztása
4. A választási szabályzat elfogadása
5. A szavazatszámláló bizottság megválasztása (3 fő)
6. A közgyűlés létszámának meghatározása: 13–53 fő között
7. Regisztráció a jelölés előtt
8. Jelölés (nyílt)

9. A szavazó lap összeállítása, szavazó lap átadása.

10. Szavazás (titkos)

11. Az eredmény megállapítása

12. Az eredmény kihirdetése

Fontos tudnivalók

1. A meghívott elektor hozza magával:

- az Országos Választási Bizottság által küldött meghívóját
- megbízó levelét, amit a helyi választási bizottság elnöke, vagy a jegyző adott át, mint cigány kisebbségi képviselőnek
- személyi igazolványát.

2. Levezető elnök csak elektor lehet. A levezető elnök és a szavazatszámláló bizottság tagjai vagy azok hozzátartozói az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat tagjává nem választhatók.

3. Az önkormányzati közgyűlés létszámát nyílt szavazással, egyszerű többséggel állapítják meg.

4. Az elektori gyűlés létszámának folyamatos regisztrálása megérkezéskor, jelöléskor, szavazáskor.

5. Jelöltté válik az az elektor, aki a jelenlévő elektorok legalább 10 százalékának támogatását megszerzi, ennek elérése esetén kerül fel a szavazó lapra.

6. A szavazó lapot a szavazatszámláló bizottság állítja össze. A jelöltek a szavazó lapra ábécé sorrendben kerülnek fel.

7. Szavazó lapot az elektorok a szavazatszámláló bizottságtól veszik át.

8. Egy elektornak csak egy szavazó lap adható, amit hitelesíteni kell az átadással egyidejűleg.

9. A szavazó lap átadásának igazolása a meghívón (regisztrációs irat) történik.

10. Regisztrációs irattal nem rendelkező személy a szavazásban nem vehet részt, szavazó lapot nem kaphat.

11. A szavazás titkosan történik.

12. Az elektorok szavazati jogukat csak személyesen gyakorolhatják. Írni, olvasni nem tudó vagy más módon akadályozott, más jogosult elektortársának segítségét igénybe veheti.

13. A szavazó lap érvényessége vagy érvénytelensége kérdésben a szavazatszámláló bizottság többségi véleménnyel dönt.

14. Szavazategyenlőség esetén a mandátumot nyilvános sorolás dönti el abban az esetben, ha például az 53. mandátum sorsáról kell dönten.

15. Nem kaphat mandátumot az a jelölt, aki érvényes szavazatot nem szerzett.

Nagyon fontos, hogy a meghívott elektoroknak a döntő többsége jelen legyen az április 11-i választáson azért, hogy határozatképes legyen az elektorok gyűlése.

Dr. Pálfi Miklós

P A N A S Z D A L

Szeretek itt üldögelni. Itt, a Búdósárok partján, ahol a kisváros szennyvize gőzölög el a Sistak, a távolabbi, használaton kívüli lőtérfelé.

Nem. Ne higgyék azt, hogy magányos vagyok, ám egy tizenkét éves kamaszfiúnak is szüksége lehet arra, hogy a telepről elszabadulva, átgondolhassa az életét. Kemény, megpróbáltatásokkal kicifrázott élet ez, bár a már mindent tudó, mindent értő, az egymást naponta elátkozó felnőttek lelegyintük mindennapos vergődéseimet. Már nem is teszek szemrehányást érte, hiszen lehet gondjuk elég. Amolyan felnőttnyi gondok, amiket meg én nem érthetek tökéletesen.

Így azután napról-napra háborúban állunk egymással. Persze a vesztes, legtöbbször csak én lehetek, de tizenkét évem minden büszkeségével bátran állíthatom, hogy még nem sikerült megtörniük. Időnként azért el-elbögöm magam egy-egy nyakleves után, hiszen azt az ilendőség is így diktálja, de makacs vagyok, mint digógódörben a piócák.

Szóval, nem könnyű egy magamformájú kiskölyöknek az élete. Nekem elhihetik.

Például apám határozott parancsára, hangos „csókolom!” kell köszönnöm a húszévesforma Verának, akinek az öregem szerint is kurvavére van. Egészen pontosan nem tudom mit jelent ez, de egyszer, még hátulgombolós koromban, láttam őt a kiserdő egyik tisztásán napozni. Azóta már sejtem, mire is gondolhattott szülőapám. Talán még ő sem láthatott annál gyönyörűbbet. Mert hogy én nem, az biztos.

De felpanaszolhatnám még a kövér Ordasné is, aki, nem elég, hogy szüntelenül „Kucu”-nak becézget, folyton azt bizonygatja, hogy nekem üstház volt a járókám. Pedig hát ő is csak olyan feketeforma, mint amikor a köszénre rácsöppen az esővíz. Meg különben is: mi a franc az a járóka?

Na, de le is borítottam egyszer a kerékpárjáról. Persze nem nagyon tetszett neki, amiből: kifolyólag kaptam is otthon érte olyan ruhát, hogy azt az életem végéig sem nyúvóm el.

Ám makacsul bosszúálló természetem csak nem hagyott nyugodni. Így azután ha sarkig tárt ablaka előtt járok, nem felejték el beköpní a szobájába. Már a fejem sem kell arra fordítanom. Amúgy szájsarokból. De hiszen tudják...

Az iskolában sem örövendek különösebb népszerűségnek, bár békességre hajló természetem ellenére is többször ölre mentem a rablópandúr kinézetű matektanárnővel. Ez először elég kockázatos vállalkozásnak látszott, hiszen iskolánk ta-

nulóifjúságának minden egyes tagja tisztában volt vele, hogy a nő rúg, vagy orvul és váratlanul mellbekönyököl. Mindkét támadás bénító tud lenni, de ez engem, aki már évek óta szorgalmasan verekedtem a romák aprajával-nagyjával, komolyabban meg nem lephetett. Ahogy szokták mondani, drámai tömörséggel hasbafejeltem, amitől őszinte csodálatomra alig okádott félmaréknyit.

A következményeket nem szívesen részletezem. Mármint azt, ami a rajzszer-tárban történt. Legyen elég annyi, hogy a számtan tanárnő valami jó viszonyba lehetett az álmostekintetű rajztanárral – szerintem dugta a csajt –, mert olyan tökéletes összhangban ütlegettek, mintha ezt valahol, valakin gyakorolnák. Ezen később magam is töprengtem egy keveset.

Először csak a méternűrű került elő, ám később egy cirokseprűt is kerítettek. Aztán megunásig...

Sejtettem azonban, hogy nem akarnak velem végleg leszámolni, mert megfenyítésem alatt alig éreztem fájdalmat.

Itt, a Búdósárok partján sok minden eszembe jut.

Most például Szilvia.

A lány velem egy osztályba jár és sokan kicsit bambának tartják, de ez csak az emberismeretük hiányát jelenti. Szerintem nagyon is értelmes, és ami a legfontosabb, lehet vele boldogulni.

Tudni kell, hogy Szilvi apja gádzsó, és amellett olyan ügyes kertész is, hogy portájukra odavarázsolta mindazokat a gyümölcsfákat, amikért már önmagában is érdemes a házuk környékén lófrálni.

Mint az eddig elmondottakból talán már ki is tűnik, én amolyan félelmet és kerítést nem ismerő ember vagyok, aki elképzeléseit a várható nehézségek ellenére is megvalósítja.

Ám az ilyen kertészféle emberek az a rossz tulajdonsága adatott a Jóistentől, hogy a bokrok és a fák között szeret bujkálni. Talán tolvajt akar fogni, de az is lehet, hogy csupán gyönyörködnek a termés bőségében, miközben a várható hasznót számíthatják.

Talán két évvel ezelőtt történhetett, hogy barátnőm faterjának olyan gyönyörűen izgató cseresznyéje termett, hogy még a lélek is dalolt bennem, ha láttam. Éreztem, tudtam, elveszett emberek tekinthetem magam, ha a seregélyek után nem én kóstolom meg legelőször.

Ám a kertbe csak Szilvi barátságának segítségével juthattam be, ami még így is kockázatos vállalkozásnak látszott, mert a kiscsaj örege úgy utálta a romákat, ahogy csak lehetett. Egy tízéves fruskát megleéveszteni nekem már akkor sem

okozhatott különösebb gondot. Céljaim érdekében gyorsan megtanítottam vele egy dalt, amit még az azóta már elhalt temetőcsósztól tanultam, és aminek „Ne fogdoss, mert sietek a misére” volt a címe. Ezen a nótán még ma is olyan jól el tudok gondolkodni.

Bújókscázásra melyik gyerek nem kapható? Hát így kerültem fel a cseresznyefára, így tört le alattam az ág, és így repedt el a csuklóm. De akkorra a hasam már tele volt a világ legfinomabb cseresznyéjével.

Szóval, mint már dűnnyögtem is, ezzel a Szilviával van a legutóbbi időben igen sok bajom. Valahogy keresztléne rajtam azzal az elveszett gyermekekére emlékeztető szemével, pedig már a főtéren is szívesen cipelném a táskáját. De ő, inkább a barátnőivel vihog és amikor rámtekintenek... hát, nem is tudom. Valahogy olyankor szégyellem magam.

Pedig a múltkor is megtanultam, tudják, azt a Talesz – vagy mifene tételt, de az a gazemberkedésben őszülésnek indult, rablópandúr ábrázatú tanárnő rittig nem szólított fel, pedig majd kiestem a padból igyekezetembe. El is döntöttem rögvést, hogy ki tanul meg neki legközelebb ilyen marhaságot...

Sajnos, az a legnagyobb bajom, hogy már otthon is észrevették lecsendesültségemet. Ez pedig a tekintélyem megővésének érdekében igencsak hátrányos lenne eljövendő életemre nézve.

Ezért gyorsan felrúgtam a kőcmadzaggal téglához kipányvázott kotlót, mérgebe ráugrottam nagyapám elredvesedett tyúkszemére, és kishúgom tarka macskáját áthajintottam a szomszédba. Hadd szokják a gyűrődést...

De érzem, ez mind kevés lesz, hiszen nagyanyámat nem tudom becsapni – bár még ki is találhatok valamit – pedig ő a legszelídebb a még mindig terebélyesedő családukban. A múltkor is úgy nézett rám, mint akinek rozsdás szög szaladt a talpába és a helyét ecettel öblögetik.

...Szóval van baj elég. Ezért ilyenkor, amikor visszanyelhetetlenül torkig vagyok mindennel, ki szoktam jönni ide, a Búdósárok partjára, gondolkodni. Itt a keserűszagú lapulevelek árnyékában nyugodtan ábrándozhatom, mert itt csak az a néhány száz zöldszárnyú légy nyűgösködik.

...De azok ellen meg egy magamfajta kamasz amúgy sem tehet semmit.

Jovánom, bánom

Bolgár gyermekjáték

Jovánom, bánom,
disznó topánom,
anyád kiáltja,
ülj be a házba!
– Hol a házam?
– Viszik a vőfélyek!
– Hol a vőfélyek?
– Úton!
– Hol az út?
– Füvecske benőtte!
– Hol a füvecske?
– Tehén legelte!
– Hol a tehén?
– Erdőn.
– Hol az erdő?
– Szekerce lenyestel!
– Hol a szekerce?

– Kovácsnál!
– Hol a kovács?
– Fűjtatónál!
– Hol a fűjtató?
– Villám vágta!
– Hol a villám?
– Kakas lenyelte!
– Hol a kakas?
– Róka elvitte!
– Hol a róka?
– Agár elfogta!
– Hol az agár?
– Vadra jár!
– Hol a vad?
– Eszi az agár!

(Nagy László fordítása)

A. A. Milne

NÁTHA

A kis Gidának
náthája lett,
trüszkölt és
prüszkölt a
párna felett.
Bebugyolálták
borogatásba,
forgatták erre meg
arra sokat,
fejfájás ellen,
hátfájás ellen
tömtek a
szájába
labdacsoakat.
Töprengtek: hátha
terjed a nátha,
kiütés, kanyaró
jöhet vele,
űzték a náthát,
nézték a hátát,
hogy pörsenéssel
nincs-e tele.
Elhívták hozzá
tanácsot adni
a tüsszögés, prüszögés
doktorait.
Jött a sok híres és
nagy orvos futván,
végig az utcán
táskát és hallgatót
rohanva vitt.
Fölírták sorba,
milyen a torka,
kérdézték, szomjas-e, és
először prüszögött, azután
köhögött,
vagy előbb jött a köhögés.
Mondták, hogy nem szabad
ízegni, mozogni,
krákogni, morogni,
forogni sem,
trüszögés, prüszögés,
hogy mikor múlik el,
azt bizony várni kell
türelmesen.
Fölfedezték azután
a nátha, pörsenés,
trüszögés, prüszögés
okát-fokát.
Megmondjuk előre,
vigyázz a szellőre,
a huzat megdagaszt
csuklót-bokát.
Gidácska fölébredt,
elmúlt a náthája.
Kitekint az ablakon.
Homloka felhős lett:
Hát a sok felhőttem
ma mivel mulattatom?

(Devecseri Gábor fordítása)

Mesecímek párosítása

Feladat: Az összetartozó mesehősöket kösd össze, és a helyes mesecímet küldjétek be!

Hófehérke	és a	farkas
Jancsi	és a	Törpikék
Csipet	és	Juliska
Piroska	és a	hét törpe
Hupikék	meg a	szörnyeteg
A szépség	és a	csapat

Sorpótlás

Az alábbiakban Petőfi Sándor gyönyörű versét olvashatjátok.

Feladat: A vers címének és a hiányzó szavak beküldése!

*Egész úton hazafelé
Azon
Miként fogom
Rég nem látott anyám.*

*Mit mondok majd is
Kedvest, szépet ?
..... mely bölcsőm ringatá,
A kart, ki.*

*S jutott eszembe számtalan
..... gondolat
Míg állni látszék az idő,
Bár a haladt.*

*S a kis szobába toppanék,
Röpkölt felém anyám
S én csüggtem ajkán –
Mint gyümölcs a fán.*

MÁRCIUS 15.

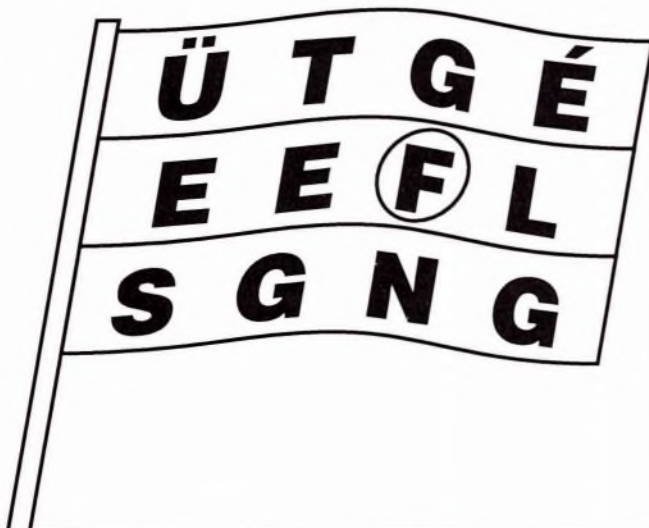
A magyar nép legnagyobb nemzeti ünnepe március 15. Feladványunk e nappal kapcsolatos: válaszoljatok a feltett kérdésekre!

1. A kávéház neve, ahol a márciusi ifjak vezetői gyülekeztek 15- én?
2. A Nemzeti dal költőjének neve?
3. A 12 pont szerkesztőjének neve?
4. E napon kit szabadított ki a pesti tömeg a börtönből?

Betűk sorrendbe rakása

A háromszínű magyar zászlóban a 12 pont egyik fontos követelése található, ha az összekevert betűket helyesen olvassátok össze!

Ezt a szót küldjétek be!

Előző számunk megfejtései

Miben különbözik: az asszony haja, kendőjének nyaka és rojtjai, szoknyájának ráncai, a széktámlán a minta, a baba gallérja, takarójának mintája, bölcsője végén a minta.

Csigalabirintus: Táplálkozz egészségesen!

Ősi cigány foglalkozások:

1. házaló — kherari
2. lókupec — lovari
3. hegedűs — lavutari
4. vályogvető — lipitori
5. teknővájó — balajari

Nyertesünk: Visneyi Mónika, Jásziskér.

*Kellemes kikapcsolódást,
jó fejtörést! A helyes megfejtéseket várjuk a szerkesztőségben!*

A fejtörőket összeállította:
Bujdosó Jánosné

Kisebbségi szeminárium

Tiszalúc (ÉM-ML) Az áprilisi, országos kisebbségi önkormányzati választás jegyében tájékoztató jellegű kisebbségi szemináriumot tartottak szombaton Tiszalúcon. Az eseményen megyénk huszonnégy cigány kisebbségi önkormányzatának képviselőjében mintegy százötvenen vettek részt.

A szemináriumot, mint azt **Pócók Gyulától**, a „Lungo Drom” Országos Érdekvédelmi Cigányszövetség Borsod-Abaúj-Zemplén megyei ügyvivőjétől megtudtuk, kettős céllal rendezték. Az első napirendi pontban a települések kisebbségi önkormányzatainak irányadó dokumentuma, a szervezeti és működési szabályzat kidolgozása szerepelt. Ezzel kapcsolatban **Farkas Flórián**, a „Lungo Drom” elnöke tartott előadást a megjelent képviselőknél. Ezt követően **dr. Pálfi Miklós**, a szervezet alelnöke arról beszélt, miként zajlik le az országos kisebbségi önkormányzati választás, illetve az egyes települések testületeinek milyen szempontokat kell majd figyelembe venniük a képviselők kijelölésében.

Éhen halnak a cigányok?

Kisebbségi önkormányzatok regionális tanácskozása Verpeléten

Farkas Flórián, a „Lungo Drom” cigányszervezet országos elnöke és **dr. Pálfi Miklós**, a szervezet jogásza, valamint **Lólé Mihály** és **Rácz Ernő** megyei ügyvivő, illetve helyettese s mintegy húsz kisebbségi romaszervezet küldöttenek részvételével rendeztek regionális tanácskozást a kisebbségi önkormányzatok munkájával kapcsolatos kérdésekről tegnap a verpeléti művelődési ház zsúfolásig megtelt színháztermében. Az egyperces néma főhajtás a napokban Ausztiában meggyilkolt romatestvérek emlékének szólt.

Mint megtudtuk, a rendezvény egyben felkészülés volt az április 11-i országos kisebbségi választásokra, illetve egy még ezt megelőző szolnoki országos szemináriumra.

Ferge Zsuzsa, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem professzora, aki egyfelől szociológusi minőségében, másrészt az Autonómia Alapítvány vezetőjeként vett részt a tanácskozáson kérdésünkre elmondta: egy demokratikus hatalom akkor fog igazán működni, ha minden tagja, így a cigányság is – önmagát mozgósítva – megmutatja, hogy egyenrangú polgára kíván és tud lenni a társadalomnak, s bölcsességgel és méltósággal képest részt venni a közügyekben. Egyetlen példát említett: az országban az átlagos munkanélküli arány 12–15 %, a romáké ezzel szemben 70–80 %, de vannak falvak, ahol 100 %-os. Nincs az a problémafelvetés, ami túldimenzionálnak tűnhet a cigánykérdésben.

– Sajnos, ezek az emberek vagy éhen halnak, vagy igen sűrűn tenniük kell valamit. Tömegesen nem jogosultak munkanélküli járadékra, jövedelem pótló támogatásra, s a fekete gazdaság sem képes felszívni munkaerőként ezeket a tömegeket.

Farkas Flórián hangsúlyozta: országosan 423 településen hoztak létre önkormányzatot, éppen ideje, hogy a cigányság megjelenjen a magyarországi politikai palettán.

Heves Megyei Nap
1995. február 13.

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj egy évre: 114 Ft,
fél évre: 57 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetés díját a szerkesztőség címére kell eljuttatni:

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/fax: 56/420-110

Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.

Megrendelőink között az év
végén
ÉRTÉKES
vásárlási utalványokat
sorsolunk ki!

Köszönetünket fejezzük ki...

... a Szolnok és Vidéke ÁFÉSZ Skála Tiszavidék Áruháza dolgozóinak, név szerint: **Hegedűs Borbála** áruház igazgatójának és **Pásztor Lászlóné** osztályvezetőnek azért, hogy a Cigány Szociális Központ részére élelmiszert adományoztak.

Nagyné Mészáros Éva
intézményvezető

Megrendelhetők:

Cigány Tudományos és
Művészeti Társaság
1051 Budapest, Szende pál u. 3.
Tel.: 118-0088

1. Rostás-Farkas György-Karsai Ervin:
**Cigány-magyar,
magyar-cigány szótár**
Ára: 222 Ft.
2. Rostás-Farkas György-Karsai Ervin:
**A cigányok története
Le romengi historia**
(Magyar nyelven)
Ára: 128 Ft.
3. Rostás-Farkas György-Karsai Ervin:
**A cigányok hiedelemvilága
Le romenge tradiciji**
Ára: 110 Ft.
4. Rostás-Farkas György:
**Cigányságom vállalom
Grizhij muro romanipe**
Ára: 128 Ft.
5. Rostás-Farkas György:
A kis herceg – O cino krajoro
Ára: 195 Ft.
6. Rostás-Farkas György-Karsai Ervin:
Képes olvasókönyv
Ára: 138 Ft.
7. Rostás-Farkas György:
**Tiétek a szívem
Tumaroj muro jilo.**
Ára: 195 Ft.
8. Rostás-Farkas György-Karsai Ervin:
**Apám meséi
Le tataske paramichi**
(Cigány mese és mondavilág I. rész)
Ára: 143 Ft.
9. Rostás-Farkas György:
Maladype – Találkozás
(Magyar versek eredetiben és
cigányra fordítva)
Ára: 195 Ft.
10. Rostás-Farkas György:
Megváltásért – Som
Ára: 145 Ft.
11. Rostás-Farkas Tímea:
Apám öröksége
Ára: 158 Ft.
12. Rácz Lajos:
Emlékeket égetek
Ára: 198 Ft.

Egy igaz történet, részletekben...

Könyv a kapcsolatról

„Egy igaz történet,
részletekben...”

cigány-magyar kapcsolatok
határon innen és túl

Tényfeltáró mű
rövid törté-
netekkel, sorsok-
kal, életutakkal.
Alkotói gyakorta
saját személyes
élményeiket ön-
tötték formába,
rőtták papírra mit
láttak, mit ta-
pasztaltak. Való-
ság és megta-
pasztalás a két
legmeghatáro-
zóbb kifejezés,
ami méltóképpen
jellemzi a válo-
gatást. Egy kötet,
mely a cigány-
magyar együtt-
élésről, mind-
annyiunk közös
életéről szól.
Azokról, akik

mindennap találkoznak, köszön-
tik a szembejövőt, vagy elmen-
nek egymás mellett. Élményeik
együttesen meghatározó éppúgy,
mint csalódásuk, kudarcuk, vagy
sikereik. Emberek országok útja-
in, menetben, vagy megpihen-
vén. A történelem keresztútján
eltévedt igazság, hit és kegyetlen
sorsok, megtanítva mindenkit,
átélőt és olvasót arra, miként vá-
lik a barátból ellenség, a bizal-
matlanból pedig együttérző társ.
A könyv rólunk, mindannyiunk-
ról szól.

Nagy fába vágta a fejszéjét a
kőbányai önkormányzat, amikor
az emberjogi kisebbségi bizott-
ság által meghirdetett pályázatok
kapcsán begyűjtötte, majd közre-
adta ezeket az írásokat, jelképez-
vén: az élet cseppet sem ideali-
zált, konfliktusmentes mivoltát.

A történetek írói nem hivatásos
alkotók, hanem tollforgatók, a
problémához értő kézzel és jó-
szándékkal közelítő, akiknek
rövidebb-hosszabb írásaiból ké-
szült ez a gyűjtemény. Mikor az
olvasó kezébe veszi, nemcsak a
mondandó, a tartalom, de a for-
ma is megkapó számára. Olvas-
mányos, szórakoztató s egyben
gondolkodásra készítő vala-
mennyi írás. Nemcsak az együtt-
élés, megértés híveinek, de min-
denkinek, aki baráti szándékkal
közelít. Ma ez is egyértelmű ki-
állítás.

Az Egy igaz történet, részle-
tekben... című könyv megrendel-
hető:

**Kőbányai Polgármesteri Hiva-
tal (1102 Budapest, Szent Lász-
ló tér 29., Demeter Z. Mária)**

Ára: 392 Ft.

